

Mellanöstern och Nordafrika

Sammanfattning

Utrikesutskottet behandlar i detta betänkande motionsyrkanden från allmänna motionstiderna 2008 och 2009 som innehåller förslag med anknytning till Mellanöstern och Nordafrika. De ämnen som berörs är Israel och de palestinska områdena, Iran, Irak, Turkiet, kurderna, Västsahara, religion i internationella relationer samt folkmord.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden. I ärendet finns sex reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Utskottet	6
Israel och de palestinska områdena	6
Motionerna	6
Utskottets överväganden	7
Iran	11
Motionerna	11
Utskottets överväganden	12
Irak	13
Motionerna	13
Utskottets överväganden	13
Turkiet	15
Motionen	15
Utskottets överväganden	15
Kurderna	16
Motionen	16
Utskottets överväganden	16
Västsahara	17
Motionerna	17
Utskottets överväganden	18
Religion i internationella relationer	20
Motionerna	20
Utskottets överväganden	20
Folkmord	22
Motionerna	22
Utskottets överväganden	23
Övriga yrkanden	25
Reservationer	27
1. Israel och de palestinska områdena, punkt 1 (v, mp)	27
2. Iran, punkt 2 (v, mp)	30
3. Kurderna, punkt 5 (v, mp)	31
4. Västsahara, punkt 6 (s, v, mp)	32
5. Folkmord – kristna i det osmanska riket 1915, punkt 8 (s, v, mp)	33
6. Folkmord – kurder i Irak 1988, punkt 9 (v, mp)	34
Särskilda yttranden	35
1. Folkmord – kristna i det osmanska riket 1915, punkt 8 (fp, kd)	35
2. Folkmord – kristna i det osmanska riket 1915, punkt 8 (c)	36
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	37
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	37
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	42
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 10	51

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Israel och de palestinska områdena**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U206 yrkandena 4 och 10, 2008/09:U290, 2008/09:U293 yrkandena 1 och 2, 2008/09:U342 yrkande 2, 2009/10:U203 yrkandena 1–3, 5, 7, 9 och 10, 2009/10:U213, 2009/10:U224, 2009/10:U227, 2009/10:U287, 2009/10:U337 yrkandena 2, 4 och 7 samt 2009/10:U340 yrkande 77.

Reservation 1 (v, mp)

2. **Iran**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:U207 yrkandena 2–4 och 2009/10:U340 yrkande 79.

Reservation 2 (v, mp)

3. **Irak**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U319, 2008/09:U349 yrkande 85, 2009/10:U217, 2009/10:U295 yrkande 3 och 2009/10:U340 yrkande 78.

4. **Turkiet**

Riksdagen avslår motion 2009/10:U216.

5. **Kurderna**

Riksdagen avslår motion 2009/10:U205 yrkandena 2 och 6.

Reservation 3 (v, mp)

6. **Västsahara**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U265 yrkande 3, 2008/09:U268, 2008/09:U349 yrkande 80, 2009/10:U204 yrkande 4, 2009/10:U248 yrkandena 1 och 3, 2009/10:U340 yrkande 73 och 2009/10:U349 yrkande 5.

Reservation 4 (s, v, mp)

7. **Religion i internationella relationer**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:U262 yrkandena 1 och 2 samt 2009/10:U282 yrkande 5.

8. **Folkmord – kristna i det osmanska riket 1915**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U280 yrkande 1, 2008/09:U332 yrkandena 1–3, 2009/10:U201 yrkandena 1 och 2, 2009/10:U238 och 2009/10:U331 yrkande 7.

Reservation 5 (s, v, mp)

9. Folkmord – kurder i Irak 1988

Riksdagen avslår motion 2009/10:U205 yrkande 3.

Reservation 6 (v, mp)

10. Övriga yrkanden

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 2 mars 2010

På utrikesutskottets vägnar

Göran Lenmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lenmarker (m), Gustav Blix (m), Carina Hägg (s), Anne-Marie Pålsson (m), Kerstin Lundgren (c), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Walburga Habsburg Douglas (m), Kerstin Engle (s), Holger Gustafsson (kd), Christian Holm (m), Hans Linde (v), Rosita Runegrund (kd), Olle Thorell (s), Ameer Sachet (s), Max Andersson (mp) och Erik Ullenhag (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utrikesutskottet behandlar i detta betänkande motionsyrkanden från allmänna motionstiderna 2008 och 2009 som innehåller förslag med anknytning till Mellanöstern och Nordafrika.

I detta betänkande finns också motionsvis framförda förslag som är identiska eller i hög grad överensstämmande med yrkanden som utskottet behandlat tidigare under mandatperioden. Utskottet föreslår i ett avslutande avsnitt i betänkandet att ett antal sådana motionsförslag avstyrks med hänvisning till att de inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen.

Under ärendets beredning tog utskottet den 10 februari 2010 emot en delegation från det turkiska parlamentets utrikesutskott.

Utskottet

Israel och de palestinska områdena

Motionerna

Vänsterpartiet begär i *kommittémotion 2008/09:U206 yrkande 4* att Sverige i fortsatta förhandlingar driver att frågan om de palestinska flyktingarnas rätt att återvända förs upp på dagordningen och att resolution 194 respekteras. I *yrkande 10* menar motionärerna att Sverige inom EU ska verka för att de pågående förhandlingarna med Israel om fördjupade och utvecklade relationer omgående avbryts.

I den *enskilda motionen 2008/09:U290 (fp)* föreslås att man ska utveckla och fördjupa de bilaterala relationerna mellan Sverige och Israel.

I den *enskilda motionen 2008/09:U293 (fp)* *yrkande 1* önskar motionären att handelsrelationerna mellan Sverige och Israel främjas genom att Exportrådet får i uppdrag att öppna ett kontor i Tel Aviv. I *yrkande 2* föreslås åtgärder för att främja handelssamarbetet mellan Israel och grannländerna.

I den *enskilda motionen 2008/09:U342 (s)* *yrkande 2* framför motionären vikten av att verka för en lösning av Israel–Palestina-konflikten som är förankrad i sin bredd och legitimitet i såväl det israeliska parlamentet (Knesset) som den palestinska lagstiftande församlingen (PLC).

I Vänsterpartiets *kommittémotion 2009/10:U203 (v)* *yrkande 1* begär motionärerna att Sverige, som enskilt land och som medlem i FN, agerar för att de skyldiga för krigsförbrytelser under Israels anfallskrig mot Gazaremsan ställs inför rätta. I *yrkande 2* anförs att Sverige inom ramen för EU och FN ska verka för att Israel hålls ekonomiskt ansvarigt för den omfattande förstörelsen under landets anfallskrig mot Gazaremsan. I *yrkande 3* föreslås att Sverige ska kräva ekonomisk ersättning från Israel för svenskfinansierade biståndsprojekt på Gazaremsan som förstördes under Israels anfallskrig. I *yrkande 5* framförs att Sverige bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område så länge som Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och upphör med byggandet av muren på Västbanken. I *yrkande 7* begärs att Sverige inom FN ska verka för ett vapenembargo mot Israel och Hamas som en följd av de överträdelser mot krigets lagar som har skett och sker i Gaza. I *yrkande 9* framhålls att Sverige inom ramen för sitt utvecklingssamarbete på de palestinska områdena bör stärka stödet till arbetet med mäns våld mot kvinnor. I *yrkande 10* begär motionärerna att regeringen med omedelbar verkan kallar hem Sveriges ambassadör från Tel Aviv.

I Miljöpartiets *kommittémotion 2009/10:U337 yrkande 2* anförs att Sverige bör främja och stödja initiativ till en internationell utredning ledd av FN om brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna under ockupationen av och anfallet mot Gaza. I *yrkande 4* framhålls att Sverige bör kräva ersättning av israeliska myndigheter för de genom Sida finansierade skolor och sjukhus som bombats av israelisk militär i Gaza. I *yrkande 7* anförs att Sverige ska verka för att EU fryser alla samtal om uppgradering av Israels politiska och ekonomiska relationer tills konkreta resultat uppnåtts av Israel gällande respekten för de mänskliga rättigheterna.

I *kommittémotion 2009/10:U340 yrkande 77* tar Socialdemokraterna upp situationen efter Israels krig i Gaza. Socialdemokraterna kräver att EU:s nya uppgradering av samarbetsavtalet med Israel suspenderas med anledning av kriget. Richard Goldstones rapport, med hård kritik mot Israel men också mot Hamas, har offentliggjorts. Det är nu viktigt att Sverige kräver att FN:s säkerhetsråd och Internationella brottmålsdomstolen tar det ansvar som denna rapport påkallar.

I den *enskilda motionen 2009/10:U213 (s)* framhålls att de handelsavtal som EU har med Israel borde villkoras med att Israel åtar sig att avveckla bosättningarna på de ockuperade områdena för att på så sätt bidra till att möjliggöra en fredsprocess.

I den *enskilda motionen 2009/10:U224 (s)* anförs att den svenska regeringen bör ta initiativ till ett minnesmärke över Folke Bernadotte i Jerusalem.

I den *enskilda motionen 2009/10:U227 (s)* erinrar motionären om vikten av att den svenska regeringen i EU uppmärksammar avtalet mellan staten Israel och den judiska nationalfonden och verkar för att EU uppmanar Israels regering att omförhandla avtalet med fonden.

I den *enskilda motionen 2009/10:U287 (s)* framhåller motionärerna vikten av att uppgradera The Palestinian General Delegations (PLO) diplomatiska status.

Utskottets överväganden

Utskottet har senast i betänkande 2007/08:UU9 behandlat motioner om den israelisk–palestinska konflikten. De nu aktuella motionsförslagen präglas i många fall av efterspelet till krigshändelserna i december 2008 och januari 2009.

Av rådsslutsater från den 8 december 2009 (17218/09) framgår att Europeiska unionens råd är djupt oroat över situationen i Gaza och uppmanar till ett fullständigt genomförande av FN:s säkerhetsråds resolution 1860 (2009) och ett fullständigt iakttagande av internationell humanitär rätt. Den fortsatta avstängningspolitiken beskriver rådet som oacceptabel och politiskt kontraproduktiv. EU efterlyser ett omedelbart, varaktigt och ovillkorligt öppnande av gränsövergångar så att humanitärt bistånd, kommersiella

varor och personer kan röra sig till och från Gaza. Rådet erkänner fullt ut Israels legitima säkerhetsbehov och fortsätter att efterlysa ett fullständigt upphörande av allt våld och all vapensmuggling till Gaza.

I några motioner aktualiseras frågan om det israeliska ansvaret för kriget i Gaza, vad gäller såväl våldshandlingar och brott mot folkrätten som frågan om ekonomisk kompensation för förstörd infrastruktur.

FN:s råd för mänskliga rättigheter (OHCHR) tillsatte den 3 april 2009 en undersökningskommission under ledning av den sydafrikanske domaren Richard Goldstone med mandat att utreda förekomsten av brott mot de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt under kriget i Gaza. Arbetet presenterades den 15 september 2009 i den s.k. Goldstone-rapporten, där slutsatsen drogs att såväl Israel som Hamas kan ha gjort sig skyldiga till krigsbrott under konfliktens förlopp. Enligt vad utskottet har erfårit engagerade sig Sverige i egenskap av ordförandeland aktivt i förhandlingarna inför behandlingen av Goldstonerapporten i FN:s generalförsamling. Ett gemensamt EU-anförande hölls den 4 november 2009, och i detta betonades EU:s grundsyn avseende Goldstonerapporten, nämligen vikten av ansvarsutkrävande i alla sammanhang för brott mot folkrätten, inklusive mot den internationella humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna. Parterna i konflikten är ansvariga för att genomföra undersökningar som möjliggör ett sådant ansvarsutkrävande. MR-rådet kommer att följa upp Goldstonerapporten vid sin trettonde session, våren 2010.

Den 5 november 2009 gavs Israel och Hamas genom FN:s generalför-samlings resolution A/RES/64/10 tre månader att inkomma med resultatet av egna, oberoende och trovärdiga undersökningar av förekomsten av misstänkta krigsbrott. Generalsekreteraren kommer att rapportera om utfallet av parternas undersökningar. Utskottet fäster stor vikt vid det av FN företagna undersökningsförfarandet avseende misstänkta brott mot den internationella humanitära rätten. Utskottet, likt det internationella samfundet, har rätt att kräva att parterna uppfyller sin folkrättsliga skyldighet att utreda och utkräva ansvar för eventuella brott mot den internationella humanitära rätten.

Frågan om ekonomisk kompensation för skador som orsakats av kriget har bl.a. gällt FN:s huvudbyggnader i Gaza stad, där en lagerbyggnad med hundratals ton mat och mediciner sattes i brand till följd av israeliskt bombardemang. Dessutom attackerades, enligt FN, åtminstone tre skolor som FN driver för palestinska flyktingbarn. Israel har ersatt FN med 10,5 miljoner USD för skadorna, och FN har med detta nöjdförklarat sig.

Folkrättsligt är en stat som brutit mot internationell humanitär rätt och därigenom åstadkommit förstörelse skyldig att betala skadestånd till den skadelidande. Möjligheterna för en tredje stat, som Sverige, att utkräva skadestånd är dock begränsade. Det är inte svensk egendom som har förstörts utan egendom som finansierats med svenska biståndsmedel. Vad utskottet inhämtat förs en dialog med Israel, där regeringen har redogjort för ska-

dorna på svenska biståndsprojekt och understrukit behovet av att gränserna öppnas omedelbart och ovillkorligen för humanitär hjälp, handelsvaror och personer.

Frågan om återvändande för palestinska flyktingar aktualiseras motionsvis, med omnämnande av resolution 194 (1948). EU och Sverige är beredda att stödja en lösning av flyktingfrågan som har överenskommits i direkta förhandlingar mellan parterna. FN:s resolutioner, däribland säkerhetsrådets resolution 242 (1967) som talar om ”en rättvis lösning på flyktingfrågan”, bör ligga till grund för förhandlingarna.

Krav framställs i vissa motioner på att Sverige ska verka för att EU avbryter de pågående förhandlingarna med Israel om fördjupade och utvecklade relationer, alternativt att sådana förhandlingar ska villkoras med exempelvis avveckling av israeliska bosättningar på ockuperad mark. Utskottet konstaterar att samarbetet mellan EU och Israel omfattar en rad områden, från politisk dialog till ekonomiska, sociala och rättsliga frågor, liksom energi, miljö och vetenskap. Enligt Associeringsavtalet från 1995 grundar sig samarbetet på respekten för de mänskliga rättigheterna och demokratiska principer. Det är en tydlig markering av den vikt som fästs vid MR-frågorna. Associeringsavtalet har, liksom handlingsplanen från 2005, möjliggjort en mer omfattande MR-dialog mellan EU och Israel.

Utskottet har inhämtat att EU och Israel vid associeringsrådet i juni 2009 överenskom att närmare överväga hur relationerna skulle utvecklas. Liknande processer pågår med en rad länder inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken och även med den palestinska myndigheten. EU är villigt att fortsätta samarbetet med den nuvarande handlingsplanen som det referensdokument som gäller för relationerna mellan EU och Israel till dess att en ny kan antas. Utskottet anser att isolering och handelsrestriktioner inte skulle bidra konstruktivt till en lösning av den israelisk-palestinska konflikten. Tvärtom skulle både Israel och de ockuperade palestinska områdena gynnas av förbättrade möjligheter att utveckla sina ekonomier t.ex. genom växande handel.

Under det svenska EU-ordförandeskapet antogs den 8 december 2009 slutsatser för Europeiska unionens råd (17218/09) som betonar rådets stöd för Förenta staternas ansträngningar att återuppta förhandlingarna om alla frågor som rör slutgiltig status, inklusive gränser, Jerusalem, flyktingar, säkerhet och vatten, med beaktande av tidigare avtal och överenskommelser. EU kommer inte att erkänna några andra ändringar av de gränser som gällde före 1967, inte heller för Jerusalem, än dem som båda parter har kommit överens om. Rådet upprepar att EU är berett att lämna ett betydande bidrag till arrangemangen efter att konflikten upphört, i syfte att se till att fredsavtalen är hållbara, och kommer att fortsätta arbetet med EU:s bidrag till statsbyggande, regionala frågor, flyktingar, säkerhet och Jerusalem. Rådet betonar att det krävs ett förnyat engagemang från kvartetten och noterar att ett aktivt arabiskt bidrag som bygger vidare på det arabiska fredsinitiativet är av avgörande betydelse.

Rådet erinrar om att det aldrig har erkänt annekteringen av östra Jerusalem. Om det ska bli en verklig fred måste man (genom förhandlingar) finna ett sätt att lösa frågan om Jerusalems ställning som framtida huvudstad i två stater. Rådet begär att de palestinska institutionerna i Jerusalem åter ska öppnas i enlighet med färdplanen. Det uppmanar också den israeliska regeringen att upphöra med all diskriminerande behandling av palestinier i östra Jerusalem.

I rådsslutsatserna upprepar Europeiska unionens råd EU:s åtagande i fråga om Israels säkerhet och landets fullständiga integrering i regionen som bäst garanteras genom fred mellan Israel och dess grannar. Rådet erinrar även om Berlinförklaringen och unionens stöd för förhandlingar som leder till att Palestina får status som självständig stat. Utskottet delar detta synsätt och konstaterar att Sverige och EU fortsatt kan bidra till en konstruktiv dialog mellan parterna i Mellanösternkonflikten.

Utskottet konstaterar att de motionsvis framförda förslagen om att involvera folkvalda parlamentariker från de bägge parterna ligger väl i linje med de ansträngningar som görs av såväl EU som FN i syfte att förankra en konstruktiv dialog och skapa legitimitet för fredsprocessen.

I regeringens Samarbetsstrategi för utvecklingssamarbetet med Västbanken och Gaza juli 2008–december 2011 framhålls att en förutsättning för demokrati är ett starkt civilt samhälle och ett stort folkligt deltagande. Kvinnors och barns rättigheter ska även fortsättningsvis ägnas särskild uppmärksamhet. Verksamheten ska bidra till preventiv konflikthantering och till skydd för utsatta människor, främst kvinnor och barn, som civila offer för konflikter eller utsatta för våld i hemmet.

Såvitt avser ett vapenembargo riktat mot Israel och Hamas konstaterar utskottet att Inspektionen för strategiska produkter (ISP) fattar beslut i enskilda ärenden och gör bedömningar från fall till fall. ISP har inte beviljat några tillstånd för export av krigsmateriel till Israel sedan myndigheten bildades för mer än tio år sedan. Utskottet återkommer senare under riksmötet till frågor om strategisk exportkontroll i samband med behandlingen av regeringens årliga skrivelse.

I en motion väcks frågan om ett svenskt initiativ till ett minnesmärke över greve Folke Bernadotte på den plats i Jerusalem där hans liv ändades. Utskottet har inhämtat att det i samband med högtidlighållandet 2008 av 60-årsdagen av mordet på Folke Bernadotte placerades en minnesplakett i det rum på KFUM-hotellet i västra Jerusalem där Folke Bernadotte och hans team under sommaren 1948 höll överläggningar och där hans kista stod på lit de parade efter mordet. Plaketten har samma lydelse som motsvarande plaketten i FN-högkvarteret i New York.

Det motionsvis väckta förslaget om att Sverige ska verka för att avtalet mellan den israeliska staten och den judiska nationalfonden omförhandlas avser fördelningen av mark i Israel. Utskottet har inhämtat att Sverige under det svenska EU-ordförandeskapet på olika sätt uppmärksammat frågan om möjligheter till en lösning.

I en motion framförs krav på att Sverige kallar hem sin ambassadör i Tel Aviv eftersom denna på ambassadens webbplats har uttalat sig om en artikel i Aftonbladet. Med hänvisning till att konstitutionsutskottet under våren 2010 kommer att behandla ett näraliggande granskningsärende tar utskottet inte ställning i frågan.

I en motion begärs att den palestinska generaldelegationens diplomatiska status ska uppgraderas i de bilaterala relationerna med Sverige. Utskottet konstaterar att frågan om den palestinska generaldelegationens ställning har utretts vid ett flertal tillfällen. Utskottet har inhämtat att regeringen sätter stort värde på de goda förbindelserna med den palestinska generaldelegationen i Stockholm och på olika sätt söker underlätta delegationens verksamhet.

De motioner som förespråkar fördjupade relationer mellan Sverige och Israel och mellan EU och Israel, såväl på handelsområdet som politiskt och kulturellt, stämmer enligt utskottets uppfattning väl med Sveriges och EU:s förhållningssätt. Handel och företagsinvesteringar är en viktig del i ansträngningarna att fördjupa relationerna med Israel. Utskottet förutsätter att regeringen på motsvarande sätt verkar för att främja handel och svenska investeringar på de palestinska områdena.

Avslutningsvis noterar utskottet att i faktapromemoria 2009/10:FPM132 Avtal med Israel om industrivaror redovisas regeringens ståndpunkt om meddelandet KOM(2009) 559 från den 22 oktober 2009. Avtalet syftar till att undanröja tekniska handelshinder mellan parterna. Kraven på varor ska successivt harmoniseras, och varor som får säljas hos den ena parten ska också få säljas hos den andra parten utan krav på ny provning eller nytt godkännande. Målet är att skapa ett frihandelsområde i hela Medelhavsregionen.

Utskottet konstaterar, likt regeringen, att avtalet är acceptabelt och överensstämmer med grannskapspolitiken. Som alltid i liknande avtal kommer regeringen att noga följa vilka varuområden som i framtiden förtecknas i bilagan.

Vad i motionerna 2008/09:U206 (v) yrkandena 4 och 10, 2008/09:U290 (fp), 2008/09:U293 (fp) yrkandena 1 och 2, 2008/09:U342 (s) yrkande 2, 2009/10:U203 (v) yrkandena 1–3, 5, 7 och 9–10, 2009/10:U337 (mp) yrkandena 2, 4 och 7, 2009/10:340 (s) yrkande 77, 2009/10:U213 (s), 2009/10:U224 (s), 2009/10:U227 (s) samt 2009/10:U287(s) har föreslagits får anses besvarat med det av utskottet anförda. Motionerna avstyrks.

Iran

Motionerna

I *kommittémotion* 2009/10:U207 yrkande 2 begär Vänsterpartiet att Sverige både som enskilt land och som medlem av EU och FN ska kräva att alla politiska fångar frigges samt att FN:s rapportör för tortyr och utomrätts-

liga avrättningar ges tillträde till Irans fängelser. I *yrkande 3* anförs att Sverige både som enskilt land och som medlem av EU och FN ska uppmärksamma de grova och omfattande kränkningarna av de etniska och religiösa minoriteternas rättigheter i Iran. Vänsterpartiet framhåller i *yrkande 4* att den svenska regeringen bör inleda en dialog med de svenska företag som är verksamma i Iran om de mänskliga rättigheterna, inklusive de fackliga rättigheterna.

I Socialdemokraternas *kommittémotion 2009/10:U340 yrkande 79* påpekas att presidentvalet i Iran i juni 2009 präglades av anklagelser om valfusk som ledde till omfattande protester, som brutalt slogs ned. Händelserna kring valet belyser vikten av att Iran tar fler steg emot demokrati. Socialdemokraterna menar att en första nödvändig åtgärd är att politiska kandidater fritt får utses utan inblandning av det religiösa Vaktarrådet.

Utskottets överväganden

Det senaste årets händelseutveckling i Iran har präglats av presidentvalet i juni 2009, där den sittande presidenten Mahmoud Ahmadinejad utropades till segrare. En våldsutveckling följde på valet där bl.a. anhängare till presidentkandidaten Mir Hossein Mousavi protesterade mot valutgången i fredliga demonstrationer som bemöttes mycket hårt av säkerhetsstyrkorna.

Frågan om respekten för de mänskliga rättigheterna i Iran har hög prioritet för Europeiska unionen liksom för Sverige, vilket har återspeglats under det svenska ordförandeskapet i EU. Sverige har som ordförandeland vid flera tillfällen fördömt de iranska myndigheternas brutala ingripanden vid det senaste halvårets demonstrationer och efterföljande frihetsberövanden, bl.a. genom ett uttalande den 23 oktober 2009 om situationen för de mänskliga rättigheterna i Iran i presidentvalets efterspel.

Utskottet ser allvarligt på den ökande bristen på respekt för de mänskliga rättigheterna i Iran. Inskränkningarna i yttrande- och åsiktsfrihet har efter presidentvalen i juni 2009 varit mer omfattande än tidigare och ett stort antal personer, inklusive studenter, har fängslats, misshandlats och åtalats. Rapporter har framkommit om våldtäkter och tortyr av fängslade MR-aktivister, journalister, dissidenter m.fl. i Iran. Utskottet har inhämtat att EU har uppmärksammat rättsväsendet i Iran i ett uttalande den 1 december 2009 om de omfattande bristerna avseende rätten till en rättvis rättegång, som är i strid med både nationell lagstiftning och Irans internationella åtaganden. I ett uttalande den 2 december 2009 framförde ordförandeskapet protester mot överhängande avrättningar mot minderåriga i Iran. Under en frågestund i riksdagens kammare den 4 februari 2010 underströk statsministern att man inom Europeiska unionen ser allvarligt på läget för de mänskliga rättigheterna i Iran och på den ökade användningen av dödsstraff. Statsministern framhöll att kritik på dessa punkter regelbundet framförs till Iran, såväl från svensk som från EU:s sida. Utskottet välkomnar att reger-

ingen även fortsättningsvis avser verka både bilateralt och via EU för att Iran ska respektera de konventioner landet skrivit under samt uppmana till etablerandet av ett självständigt rättsväsen.

Med det av utskottet anförda avstyrks motionerna 2009/10:U207 yrkandena 2–4 och 2009/10:U340 yrkande 79.

Irak

Motionerna

I *kommittémotionerna* 2008/09:U349 yrkande 85 och 2009/10:U340 yrkande 78 framhåller Socialdemokraterna att det internationella samfundets ansträngningar att stödja framväxten av demokratiska strukturer i Irak måste fortsätta. Socialdemokraterna menar att det är riktigt att åter öppna den svenska ambassaden i Bagdad. Antalet svenska medborgare är stort i landet, främst i irakiska Kurdistan, och Sverige borde aktivt utveckla sina naturliga kontakter i regionen.

I den *enskilda motionen* 2008/09:U319 (kd) framförs att Sverige bör verka för att en konstitutionell administrativ enhet för irakiska minoriteter skapas på Nineveslätten.

I den *enskilda motionen* 2009/10:U217 (s) anføres att Sverige bör ta initiativ till en kommission med syftet att de kristna assyrierna, syrianerna och kaldéerna ska erbjudas en frizon i Irak under FN:s överinseende.

I den *enskilda motionen* 2009/10:U295 (fp) yrkande 3 begär motionären att Sverige tar hänsyn till den rådande situationen för kristna minoriteter i Irak när asylärenden behandlas.

Utskottets överväganden

Inledningsvis vill utskottet understryka att Sverige inom ramen för EU agerar för ett ökat engagemang i Irak med fokus på grundläggande rättssäkerhet och förbättrad respekt för de mänskliga rättigheterna. Sverige bidrar bl.a. till EU:s gemensamma rättsstatsinsats (Eujust lex), som syftar till att utbilda domare, poliser och andra befattningshavare inom rättsstatsområdet. Sverige stöder också, genom Förenta nationerna, återuppbyggnads- och demokratiseringsprocessen i Irak. FN har en viktig roll att fylla inte minst när det gäller att bistå den irakiska regeringen och parlamentet i arbetet med att omsätta den irakiska grundlagen i lagar och praktisk handling så att etniska och religiösa minoriteters fri- och rättigheter skyddas på ett tillfredsställande sätt. I detta sammanhang konstaterar utskottet att parlamentsval väntas hållas i Irak i mars 2010.

Den svenska ambassaden i Bagdad, som evakuerades vid inledningen av det första Gulfkriget 1991, öppnade åter på plats den 1 juli 2009, samtidigt som Sverige tog över ordförandeskapet i EU. Den 1 december 2009 öppnades även ett honorärt konsulat i Erbil, med ansvar för den irakiska

regionen Kurdistan. Utskottet kan konstatera att flera framsteg i relationen mellan EU och Irak togs under det svenska ordförandeskapet. Förhandlingarna om ett partnerskaps- och samarbetsavtal, den första kontraktuella relationen mellan EU och Irak, avslutades t.ex. i november 2009. Också en överenskommelse mellan EU och Irak om energifrågor blev färdigförhandlad och klar för underskrift under denna tid.

Bilateralt ger en ambassad möjligheter att både följa utvecklingen och främja svenska och europeiska intressen i Irak. Sedan den 1 januari 2010 har även ett handelssekreterarkontor som drivs av Exportrådet upprättats på ambassaden i Bagdad. Utskottet bedömer att Sveriges diplomatiska närvaro bidrar positivt både i arbetet för att öka respekten för de mänskliga rättigheterna och i arbetet för en fredlig utveckling präglad av säkerhet, stabilitet, demokrati och marknadsekonomi i ett enat Irak.

I en motion väcks frågan om skapandet av en administrativ enhet för irakiska minoriteter, företrädesvis kristna grupper, på Nineveslätten. Utskottet konstaterar att situationen, trots att säkerhetsläget generellt sett har förbättrats i Irak, fortfarande är svår på flera håll och att våldsdåd och förföljelse förekommer. Våldet drabbar individer ur alla etniska och religiösa grupper, även om minoriteter ofta är särskilt utsatta. Utskottet ser, i likhet med regeringen, med oro på denna utveckling.

Sverige arbetar aktivt inom Europeiska unionen och inom Förenta nationerna samt i våra bilaterala relationer med Irak med att lyfta fram frågan om bristen på respekt för de mänskliga rättigheterna och den irakiska regeringens ansvar för att skydda alla Iraks invånare från våld och övergrepp och stärka implementeringen av de mänskliga rättigheterna. Frågan om Iraks administrativa indelning och graden av självstyre är en fråga som utskottet menar måste lösas inom ramen för den politiska processen i Irak. Utskottet välkomnar att regeringen även i fortsättningen kommer att uppmärksamma frågan om minoriteternas utsatthet och verka för en ökad respekt och efterlevnad av de mänskliga rättigheterna i Irak, såväl inom EU och FN som i samtal med irakiska företrädare.

Såvitt gäller det motionsvis framförda yrkandet om att beakta kristna minoriteters situation i Irak när asylärenden behandlas får utskottet hänvisa till den utlänningslag (SFS 2005:716) och den instans- och processordning som riksdagen beslutade om 2005. Tillämpningen av lagstiftningen i enskilda fall åvilar Migrationsverket och domstolsväsendet.

Vad i motionerna 2008/09:U349 (s) yrkande 84, 2009/10:U340 (s) yrkande 78, 2008/09:U319 (kd), 2009/10:U217 (s) samt 2009/10:U295 (fp) yrkande 3 har föreslagits får anses besvarat med det av utskottet anförda. Motionerna avstyrks.

Turkiet

Motionen

I den *enskilda motionen 2009/10:U216 (s)* betonas vikten av att Sverige och EU:s övriga länder intar ett öppet förhållningssätt gentemot Turkiet. Förslag ges om att inrätta ett demokratiforum där svenska och turkiska parlamentariker såväl som representanter för turkiska, kurdiska och assyriska/syrianska organisationer i Sverige kan mötas för att utbyta åsikter och idéer.

Utskottets överväganden

Motionären uttrycker en önskan att Sverige och EU ska hålla dialogen med Turkiet levande under landets process för att uppnå EU-medlemskap. Utskottet konstaterar att denna önskan är väl tillgodosedd. En enig riksdag har uttalat att utvidgningsförhandlingarna med Turkiet ska fortsätta i den takt som landets förberedelser medger (bet. 2008/09:UU10). Som ett resultat av Sveriges stöd för ett turkiskt EU-medlemskap och en lång ömsesidigt förtroendefull relation har Sverige ett nära politiskt samarbete med Turkiet.

För att främja Turkiets kommande medlemskap i EU och fördjupa de bilaterala relationerna mellan Sverige och Turkiet inledde Utrikesdepartementet, i samarbete med Sida och generalkonsulatet i Istanbul, år 2005 ett särskilt Turkietprogram. Programmet bygger på ett utökat utvecklingssamarbete till stöd för den fortsatta demokratiprocessen och arbetet för respekt för de mänskliga rättigheterna. Den 21 januari 2010 beslutade regeringen en ny strategi för utvecklingssamarbetet med Turkiet för perioden 2010–2013. Med den nya strategin stärker Sverige sitt stöd till Turkiets process syftande till EU-anslutning. Turkiets framtida EU-medlemskap förblir den starkaste drivkraften för fortsatta demokratiska reformer i landet.

Utskottet anser att strategins insatser kommer att bidra till det reformarbete som behövs för att Turkiet fullt ut ska uppfylla kriterierna för EU-medlemskap, särskilt inom områden som demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Biståndsministern har uppgett att det svenska utvecklingssamarbetet för perioden 2010–2013 kommer att öka från dagens 45 miljoner kronor till ca 87 miljoner kronor per år, och kompletterar insatser inom ramen för EU:s förmedlemskapsstöd.

Ett omfattande parlamentarikerutbyte pågår mellan Sverige och Turkiet. Flera svenska riksdagsdelegationer har besökt landet under senare år. Enligt uppgift är den turkisk-svenska vängruppen den största i det turkiska parlamentet. Som framgått tidigare har utskottet nyligen och under beredningen av detta betänkande tagit emot en delegation från det turkiska utrikesutskottet.

Med detta övervägande anser utskottet att motion *2009/10:U216 (s)* är besvarad. Motionen avstyrks.

Kurderna

Motionen

I *kommittémotion 2009/10:U205 yrkande 2* begär Vänsterpartiet att Sverige, både som enskilt land och som medlem i EU och inom ramen för EU:s förhandlingar om ett associeringsavtal med Syrien, kräver att Syrien respekterar de mänskliga rättigheterna för landets kurder. I *yrkande 6* önskar Vänsterpartiet att regeringen ska återkomma till riksdagen med en samlad strategi för hur kurdernas rättigheter ska stärkas.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att partnerskapet mellan Europeiska unionen och länderna i södra Medelhavsområdet inleddes 1995 med den s.k. Barcelonaprocessen, med benämningen Partnerskapet Europa-Medelhavet (Euro-Mediterranean Partnership, EMP). Sedan 2008 kallas det förstärkta och fördjupade samarbetet Unionen för Medelhavet (UfM), men beteckningen Euro-Med används fortfarande. Inom ramen för Euro-Med-partnerskapet har det upprättats bilaterala associeringsavtal som har till syfte att främja en bred politisk dialog, som inbegriper frågor om respekten för mänskliga rättigheter, handel samt ekonomiskt, socialt och kulturellt samarbete. Förhandlingar mellan EU och Syrien om att ingå ett associeringsavtal påbörjades 1998 och avslutades 2004. Relationerna mellan Syrien och omvärlden försämrades dock i slutet av 2004, och en underskrift av associeringsavtalet lades på is. Frågan om en underskrift blev återigen aktuell under 2008, och avtalet genomgick en teknisk uppdatering varefter det återigen parafcerades i december 2008. Utskottet noterar att rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser under det svenska ordförandeskapet den 27 oktober 2009 (14658/09) antog ett beslut om godkännande av undertecknandet av avtalet (9921/09). Syrien har ännu inte undertecknat avtalet.

Utskottet konstaterar således att respekten för de demokratiska principerna och de mänskliga rättigheterna utgör ett centralt element i associeringsavtalen. Avtalen innehåller också en suspensionsklausul, vilket innebär att avtalet kan suspenderas vid allvarliga brott mot detsamma, inklusive brott mot de mänskliga rättigheterna.

Motionsvis framförda krav gällande kurdernas rättigheter lyfter fram situationen för kurder i främst fyra länder i Mellanöstern (Iran, Turkiet, Syrien och Irak). Utskottet har i betänkande 2007/08:UU9 konstaterat att Kurdistan tillhörde de områden i Irak där situationen förbättrats med avseende på vissa minoriteters rättigheter.

Situationen för flera minoriteter, också för respektive lands kurdiska befolkning, i de berörda länderna är dock bekymmersam. EU och Sverige driver en aktiv politik för att alla staters regeringar ska ta ansvar för att garantera alla medborgares lika rättigheter samt vid behov värna och stärka skyddet för personer som tillhör minoritetsgrupper.

Med Turkiet förs en regelbunden och nära dialog om dessa frågor inom ramen för de krav som ställs i anslutningsförhandlingarna om ett EU-medlemskap. Det svenska ordförandeskapet uttalade sin oro när det blev känt att Demokratiska samhällspartiet (DTP) förbjudits av den turkiska författningsdomstolen. Nyligen arresterades också ett antal folkvalda politiker i sydöstra Turkiet. Liksom utrikesministern i ett interpellationssvar nyligen utgår utskottet från att den rättsliga processen sker i överensstämmelse med grundläggande internationella rättsprinciper och med de krav som ställs på ett land som förhandlar om anslutning till EU.

Förbudet mot DTP, liksom den tidigare rättsprocessen mot regeringspartiet AKP, visar på behovet av att landets författning och lagstiftning, inklusive den om politiska partier, anpassas till Venedigkommissionens rekommendationer liksom till relevanta delar i Europakonventionen om mänskliga rättigheter, som Turkiet ratificerat och infört i lag.

Sverige och EU har tidigare uttryckt sin uppskattning för det politiska initiativ som den turkiska regeringen lanserade under den förra delen av 2009, med en tydlig ambition att genomföra ytterligare demokratiska reformer för att stärka alla medborgares grundläggande rättigheter, däribland kurdernas. Utskottet välkomnar att premiärminister Recep Tayyip Erdoğan har uttalat sin regerings beslutsamhet att fortsätta reformarbetet.

Beträffande förhållandena för kurderna i Syrien, som även berörs här ovan, vill utskottet understryka att bristen på respekt för de mänskliga rättigheterna, omfattande även förhållandena för de hundratusentals kurder som är statslösa, regelbundet kritiserats av Sverige.

Utskottet delar regeringens oro avseende de allvarliga kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Iran. Enligt vad utskottet har kunnat erfara har Sverige i samtal med företrädare för Iran vid upprepade tillfällen betonat det ansvar som Irans regering har för att garantera att de mänskliga rättigheterna respekteras.

Med detta övervägande anser utskottet att motion 2009/10:U205 (v) yrkandena 3 och 6 är besvarad och kan avstyrkas.

Västsahara

Motionerna

I *kommittémotion 2008/09:U349 yrkande 80* uttrycker Socialdemokraterna stöd för ett fritt och självständigt Västsahara.

I den *enskilda motionen 2008/09:U265 (fp) yrkande 3* framförs att Sverige inom EU-kretsen ska driva frågan om ett erkännande av Sahariska arabiska demokratiska republiken (SADR) av alla EU:s medlemsländer om en sådan bildas efter en västsaharisk folkomröstning.

I den *enskilda motionen 2008/09:U268 (c)* begär motionärerna att Sverige ska erkänna Sahariska arabiska demokratiska republiken (SADR) som en självständig stat.

I *kommittémotion 2009/10:U204 yrkande 4* begär Vänsterpartiet att Sverige ska erkänna Sahariska arabiska demokratiska republiken (SADR), då detta skulle utgöra ett stöd för Västsaharas befrielse.

I *kommittémotion 2009/10:U340 yrkande 73* uttrycker Socialdemokraterna stöd för arbetet för ett fritt och självständigt Västsahara.

I den *enskilda motionen 2009/10:U248 (s) yrkande 1* begär motionärerna att Sahariska arabiska demokratiska republiken ska erkännas. I *yrkande 3* framhåller motionärerna att Sverige inom EU bör sätta press på Marocko att lämna Västsahara och erkänna Västsaharas lagliga regering.

I den *enskilda motionen 2009/10:U349 (mp) yrkande 5* anför motionärerna att Sverige bör erkänna Västsahara som nation.

Utskottets överväganden

När Spanien drog sig ur Västsahara 1975 ockuperades området av Marocko, som i dag har kontroll över två tredjedelar av territoriet. Allt sedan Spaniens tillbakadragande råder en svårlöst konflikt om områdets status mellan Marocko och den västsahariska befrielseströrelsen Polisario. Marocko hävdar att Västsahara är en del av Marocko ("de sydliga provinserna"), medan Polisario driver rätten till självbestämmande för västsaharier, som även innefattar rätten till ett självständigt Västsahara. Västsahara är sedan början av 1960-talet, när området var en spansk koloni, upptaget på FN:s lista över icke självstyrande områden som ska avkoloniseras.

År 1988 enades parterna i Västsaharakonflikten om FN:s fredsplan för Västsahara. Marocko och Polisario ingick ett vapenstilleståndsavtal 1991. Avtalets efterlevnad övervakas av FN-styrkan Minurso. Minursos mandat förlängs löpande genom beslut i FN:s säkerhetsråd. I den senaste resolutionen, nr 1871 (2009), från den 30 april 2009 förlängdes mandatet till den 30 april 2010. Minurso har mandat att genomföra en av säkerhetsrådet beslutad folkomröstning om Västsaharas framtid. Denna folkomröstning har emellertid inte ägt rum trots att lång tid passerat, eftersom parterna inte kunnat enas om vilka som ska ha rätt att delta i omröstningen. Sedan 2000 förs politiska samtal under ledning av FN-chefens personliga sändebud för Västsahara som fr.o.m. december 2008 är den tidigare amerikanske diplomaten Christopher Ross.¹

Under 2007 lade Marocko och Polisario fram var sin plan för en lösning på konflikten. Utifrån planerna uppmanades de av säkerhetsrådet i resolution 1754 (2007) den 30 april 2007 och senare resolution 1783 (2007) den 31 oktober 2007 att inleda villkorslösa förhandlingar för att nå en snar, rättvis och ömsesidigt acceptabel lösning på konflikten. Den marockanska planen är ett förslag om långtgående autonomi för Västsahara inom Marocko. Förslaget från Polisario utmynnar i en folkomröstning som även innehåller alternativet självständighet. Båda förslagen ligger till grund för förhandlingar och har behandlats av FN.

¹ Fram till 2004 fungerade USA:s f.d. utrikesminister James Baker i denna roll, och 2005–2008 innehade den holländske diplomaten Peter van Walsum uppdraget.

Under 2007 och 2008 ägde sammanlagt fyra förhandlingsomgångar rum under ledning av FN-chefens sändebud, dock utan att man kom in på substansfrågorna. FN:s generalsekreterare rapporterade i april 2009 till säkerhetsrådet om förhandlingarna om Västsahara (S/2009/200). Av rapporten framgår att sändebudet haft möten med Marockos kung och Algeriets president, som bägge bekräftat sitt åtagande att samarbeta med FN för att finna en lösning så snart detta är möjligt. Generalsekreteraren konstaterar däremot att parternas positioner inte ändrats sedan den senaste förhandlingsomgången i mars 2008 och fortfarande befinner sig långt från varandra. Mot bakgrund av de samtal som inletts anser utskottet att båda sidor måste ta sitt ansvar för att skapa ett öppet och resultatbringande förhandlingsklimat i fortsatta förhandlingar.

Den svenska regeringens linje och agerande inom EU, i FN, bilateralt med Marocko och i andra sammanhang när det gäller Västsaharakonflikten utgår från folkrätten och rätten till självbestämmande för folket i Västsahara. Regeringen stöder till fullo FN:s ansträngningar att nå en politisk lösning på konflikten om Västsahara. Denna politik har utskottets stöd.

Utskottet välkomnar och stöder de initiativ till en politisk lösning av Västsaharakonflikten som inletts genom resolution 1754 (2007) och efterföljande möten i FN:s regi och anser att FN ska fortsätta att spela en central roll i dessa. Enligt vad utskottet inhämtat har regeringen också meddelat FN att Sverige är berett att lämna stöd till processen om FN och parterna så önskar. Trots svårigheterna att finna en lösning på konflikten understryker utskottet att det internationella samfundet måste fortsätta att stödja en process som kan leda till en lösning på den mer än 30 år långa konflikten.

Vad gäller motionsförslag om erkännande av den Sahariska arabiska demokratiska republiken (SADR) erinrar utskottet om att erkännande är ett folkrättsligt begrepp. I folkrätten, såsom den också har tillämpats av Sverige som stat vid tidigare officiella erkännanden, krävs för ett erkännande ett territorium, ett folk och en effektiv maktutövning. Utskottet anser att det inte ankommer på riksdagen, som ett representativt organ, att göra folkrättsliga ställningstaganden.

Utskottet välkomnar fortsatt stöd för västsahariernas rätt till självbestämmande och anser att en politisk lösning som har parternas stöd och som grundas på folkrätten ska eftersträvas. Detta ställningstagande tar bl.a. hänsyn till 1975 års utlåtande om Västsahara från Internationella domstolen. Utskottet förutsätter att regeringen fortsatt uppmärksammar Västsaharakonflikten. Ansträngningarna att få till stånd en folkomröstning måste fortsätta.

Med detta övervägande anser utskottet att motionerna 2008/09:U265 (fp) yrkande 3, 2008/09:U268 (c), 2008/09:U349 (s) yrkande 80, 2009/10:U204 (v) yrkande 4, 2009/10:U248 (s) yrkandena 1 och 3, 2009/10:U340 (s) yrkande 73 samt 2009/10:U349 (mp) yrkande 5 är besvarade. De avstyrks av utskottet.

Religion i internationella relationer

Motionerna

I den *enskilda motionen 2009/10:U262 (kd) yrkande 1* betonas religionens betydelse för internationell kommunikation och dialog över religions- och kulturgränser. I *yrkande 2* påpekas vikten av diplomatisk utbildning med inriktning på att bättre förstå religioners betydelse i internationella relationer.

I den *enskilda motionen 2009/10:U282 (kd) yrkande 5* framhålls att regeringen bör hålla en regelbunden dialog med trosbaserade rörelser.

Utskottets överväganden

Motionsvis framförda synpunkter om religionens betydelse för internationell kommunikation och dialog vill utskottet inledningsvis hänvisa till tidigare gjorda ställningstaganden i betänkande 2007/08:UU9 om att dialog måste främjas över region- och religionsgränser i syfte att gagna ömsesidig förståelse och respekt. Dialogen måste innefatta inte bara experter och politiker utan alla delar av samhället, inte minst unga människor.

Sverige har en lång tradition av religionsfrihet och efterlever denna princip, bl.a. med hjälp av vår starka folkrörelse- och folkbildningstradition och med beaktande av den religiösa och kulturella mångfald som alltmer kommit att präglade vårt samhälle.

Utskottet kan vidare konstatera att det i Lissabonfördraget, som trädde i kraft den 1 december 2009, under det svenska EU-ordförandeskapet, i § 17 bl.a. stadgas att unionen ska respektera och inte påverka den ställning som kyrkor och religiösa sammanslutningar och samfund har i medlemsstaterna enligt den nationella lagstiftningen. Vidare ska unionen upprätthålla en öppen, tydlig och regelbunden dialog med dessa kyrkor och organisationer, varvid deras identitet och specifika bidrag ska erkännas.

Utskottet anser att Sverige därmed har goda förutsättningar att föra en konstruktiv dialog med religiösa samfund såväl på hemmaplan som i mellanfolkliga fora. Förutom EU, Europarådet och OSSE finns en snabbt växande mellanstatlig mötesplats, nämligen UN Alliance of Civilizations, som nu omfattar ett nittiotial medlemsländer (inklusive Sverige) och ett tjugotal multilaterala partnerorganisationer. Alliansen arbetar målmedvetet med frågor kring religions- och kulturmöten, inte minst för att överbygga förtroendeklyftor mellan västerlandet och muslimska majoritetsländer. Inom UD drivs också sedan 2009 ett mindre projekt under rubriken ”Dialog med den muslimska världen”.

Utskottet har inhämtat att utrikesministern vid UN Alliance of Civilizations utrikesministermöte i New York den 25 september 2009 lyfte fram religionsfriheten och bl.a. betonade kristna minoriteters utsatthet i vissa muslimska majoritetsområden. Vidare anordnade Utrikesdepartementet i

oktober 2009 ett kollokvium på temat ”Interkulturell dialog och minoriteter”. Det skedde i samverkan med fem Stockholmsambassader – Greklands, Kuwaits, Marockos, Spaniens och Turkiets.

Genom bl.a. Svenska institutet i Alexandria och Sveriges generalkonsulat i Istanbul har Sverige kunnat inspirera andra medlemsstater i EU till liknande insatser för att skapa dialog, t.ex. det danska dialogcentret i Kairo, som utskottet konstaterade också i betänkandet Vår relation till den muslimska världen i EU:s grannskapsområde (bet. 2005/06:UU8).

Sverige stöder aktivt flera internationella initiativ, såsom den till EU knutna Anna Lindhs Medelhavsstiftelse för Dialog mellan Kulturer (ALF), som i dag omfattar 43 nationella nätverk av icke-statliga aktörer, inklusive religiösa sammanslutningar.

Utskottet har tagit del av utrikesministerns redogörelse för det som beskrivs som en glädjande utveckling på senare år, nämligen den fördjupade samverkan mellan FN-organ och religiösa sammanslutningar, på FN-språk benämnda Faith-Based Organizations (FBO). Det mest framträdande exemplet är kanske FN:s befolkningsfond (UNFPA), som efter flera års grannliga förankringsarbete i oktober 2008 etablerade ett permanent FBO Forum. Härigenom vill man synliggöra och stärka det samarbete – mellan statliga respektive religiösa och andra icke-statliga aktörer – som äger rum inte minst på lokal nivå i kampen mot hiv/aids, för reproduktiv hälsa och kvinnors rättigheter. Sverige är en ivrig tillskyndare av denna metodutveckling inom UNFPA, och företrädare för regeringen har aktivt medverkat vid flera konferenser med det nya FBO Forum, i Kairo 2008, Istanbul 2008 och i Minsk 2009.

Utskottet har vidare erfarit att Sida i ökande grad uppmärksammar de trosbaserade rörelsernas roll – och potential – i det gemensamma arbetet för global utveckling. I april 2009 anordnade Sida Partnership Forum tillsammans med fyra kristna biståndsorganisationer ett seminarium om religionens roll i utvecklingssamarbetet, där förutom Regeringskansliet även representanter för muslimska och hinduiska hjälporgan medverkade.

Samspelet mellan religion och utveckling är det samlande temat för ett informellt nätverk, som på schweiziskt initiativ – och med svenskt deltagande – håller på att växa fram inom ramen för UN Alliance of Civilizations. I detta sammanhang kommer man bl.a. att söka tillvarata rönen från det EU-stödda forskningsprojektet Faith Based Organizations and Social Exclusion in European Cities (Facit).

Utskottet vill avslutningsvis erinra om de FN-resolutioner mot religiös intolerans som EU årligen initierar, nu senast under det svenska ordförandeskapet och med särskild inriktning på skyddet för personer som tillhör en religiös minoritet. Resolutionen A/RES/64/164 antogs i FN:s generalförsamling den 18 december 2009. Den 16 november 2009 antog rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser slutsatser (15913/09) om stärkande av religionsfriheten där rådet uttalade sin oro för våld mot religiösa mino-

riteter. Det spanska ordförandeskapet anordnar, i samarbete med UN Alliance of Civilizations, i maj en ministerkonferens med fokus på frågor om religionsfrihet, interreligiös samverkan och religiös extremism.

Med det anförda anser utskottet motionerna 2009/10:U262 (kd) yrkande 1 samt 2009/10:U282 (kd) yrkande 5 besvarade. Motionerna avstyrks.

En motionär påpekar vikten av diplomatisk utbildning med inriktning på religioners betydelse i internationella relationer. Utskottet vill framhålla att kunskap om religioner är en viktig kompetens för diplomatisk verksamhet vars syfte är att främja en dialog baserad på respekt och förståelse för andra kulturer. Religioners roll i internationella relationer liksom religionsfrihet i relation till de mänskliga rättigheterna och demokratiperspektivet är ett ofrånkomligt inslag i interna utbildningar för anställda inom utrikesförvaltningen. Utskottet förutsätter att det inom Regeringskansliet och utrikesrepresentationen finns en bred kompetens i fråga både om mänskliga rättigheter och om kulturförståelse.

Med det av utskottet anförda avstyrks motion 2009/10:U262 (kd) yrkande 2.

Folkmord

Motionerna

I *flerpartimotion 2008/09:U332 (v, mp, kd, s, fp) yrkande 1* begär motionärerna att Sverige ska erkänna folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker. I *yrkande 2* anføres att Sverige bör verka inom FN och EU för ett internationellt erkännande av folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker. I *yrkande 3* framförs att Sverige bör verka för att Turkiet erkänner folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker.

I den *enskilda motionen 2008/09:U280 (s) yrkande 1* begär motionären att Sverige ska erkänna folkmordet på pontiska greker och andra kristna minoriteter i Mindre Asien.

I den *enskilda motionen 2009/10:U201 (s) yrkande 1* begär motionären att Sverige ska erkänna folkmordet på pontiska greker och andra kristna minoriteter i Mindre Asien. I *yrkande 2* framförs att Sverige inom EU och FN bör verka för ett internationellt erkännande av folkmordet på pontiska greker och andra kristna minoriteter i Mindre Asien samt att de statliga arkiven ska öppnas för omvärlden.

I *kommittémotion 2009/10:U205 yrkande 3* anför Vänsterpartiet att Sverige ska erkänna Anfalkampanjen som ett folkmord på det kurdiska folket.

I den *enskilda motionen 2009/10:U238 (kd)* önskar motionärerna att Sverige erkänner Seyfo som ett folkmord på armenier och assyrier/syrianer.

I den *enskilda motionen 2009/10:U331 (kd) yrkande 7* begär motionären att Sverige ska erkänna det folkmord på armenier och assyrier/kaldéer/syrianer i Turkiet som skedde under åren 1914–1922.

Utskottets överväganden

Utskottet har att ta ställning till ett antal motionsyrkanden som gäller erkännande av folkmord. Det rör sig om den förföljelse av bl.a. armenier som ägde rum i det osmanska riket under första världskriget. Frågan om erkännande av folkmord aktualiseras också gällande den serie militära attacker som 1988 under Saddam Husseins regim riktades mot den kurdiska befolkningen i Irak, bl.a. med användandet av kemiska vapen i staden Halabja.

Utskottet vill i likhet med tidigare understryka att det är viktigt att de massakrer som drabbat armenier, assyrier/syrianer, kaldéer och pontiska greker kan diskuteras öppet. Om detta ska bli möjligt krävs förutom öppenhet också förutsättningslös historisk forskning. Utskottet vill understryka vikten av att det internationella forskarsamfundet ges bästa möjliga förutsättningar för oberoende studier och diskussion om etniska och religiösa minoriteter vid upplösningen av det osmanska imperiet. Enligt turkiska myndigheter är de osmanska arkiven nu öppna för oberoende forskare. Utskottet vill understryka betydelsen av full öppenhet i alla relevanta arkiv, också i andra länder.

Politiska beslut i andra länder som fastslår en viss historieskrivning kan i värsta fall leda till uppblossande intolerans mot religiösa minoriteter i Turkiet.

Det råder fortfarande oenighet om bl.a. de bakomliggande orsakerna till olika händelseförlopp i anslutning till det osmanska imperiets sönderfall och hur dessa händelser ska rubriceras. En rad ledande internationella och svenska forskare anser dock att det finns tillräckligt starka belägg för att betrakta övergreppen som ett folkmord.

I betänkande 2007/08:UU9 konstaterade utskottet, i likhet med vad som anförts i flera betänkanden tidigare under 2000-talet, att händelserna inträffade vid tiden för första världskriget och innan den nuvarande turkiska staten upprättades. Någon officiell svensk syn har inte formulerats i frågan om övergreppen under det osmanska riket var ett folkmord. Folkmord betraktas inom modern folkrätt som ett brott som medför ansvar, oberoende om en stat är part till relevanta konventioner eller inte. Folkmord definieras främst i folkmordskonventionen från 1948. Andra relevanta juridiska instrument inkluderar stadgarna för tribunalen för Rwanda och Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. Frågan om huruvida ett brott begåtts mot dessa avgörs av juridiska instanser. Utskottet menar att det som drabbade armenier, assyrier/syrianer och kaldéer under det osmanska rikets tid sannolikt skulle betraktas som folkmord enligt 1948 års konvention, om den hade varit i kraft vid den aktuella tidpunkten.

Att diskutera behandlingen av armenierna och andra folkgrupper under det osmanska rikets sista år var länge tabubelagt i Turkiet. Exempel på detta var rättsprocessen mot Orhan Pamuk 2005 och mordet på Hrant Dink 2007. Under senare år har dock en positiv utveckling skett. Konferenser har arrangerats i ämnet och en rad böcker publicerats. Frågan har vidare debatterats i medierna och uppmärksammats av turkiska enskilda

organisationer. År 2008 tog ett antal turkiska intellektuella initiativ till ett upprop på Internet vari man bad armenierna om ursäkt för händelserna 1915. Tills nyligen hade ett sådant agerande varit i det närmaste otänkbart i Turkiet. Även om framsteg gjorts krävs dock ytterligare åtgärder för att förbättra situationen på yttrandefrihetens område.

Utskottet anser att det inte ankommer på riksdagen, som ett representativt organ, att göra folkrättsliga ställningstaganden. Enligt utskottets uppfattning är fri forskning, fri tillgång till fakta och fri debatt utgångspunkter för en försoningsprocess som måste komma till stånd på många håll i det gamla osmanska imperiet. Samtidigt vill utskottet understryka vikten av att det internationella forskarsamfundet ges bästa möjliga förutsättningar för oberoende studier och diskussion om etniska och religiösa minoriteter vid upplösningen av det osmanska imperiet. Utskottet välkomnar att utrikesministern framfört synpunkter med denna innebörd till företrädare för den turkiska regeringen.

En större öppenhet och samsyn kring händelserna skulle kunna bidra till förbättrade relationer inte bara mellan olika grupper i Turkiet utan också med Armenien och Grekland. Turkiet och Armenien träffade i oktober 2009 en överenskommelse, i form av två parallella protokoll, om att upprätta diplomatiska förbindelser samt om utvecklade relationer mellan länderna. Det senare protokollet föreskriver bl.a. att en historiekommision inrättas med uppgift att genom dialog upprätta ömsesidigt förtroende och att efter vetenskapligt studium av de historiska källorna definiera förekommande problem och utforma rekommendationer. Utskottet anser att detta steg förtjänar stöd. Att nu avkräva Turkiet ett erkännande om folkmord mot armenier m.fl. kan befaras hindra ansträngningarna att normalisera relationerna mellan länderna och åstadkomma en försoningsprocess. Sveriges utrikesminister och EU:s dåvarande utvidgningskommissionär har gett uttryck för att det i dagsläget är riskfyllt att störa en begynnande och ömtålig nationell process.

Med det anförda anser utskottet motionerna besvarade. Motionerna 2008/09: U332 (v, mp, kd, s, fp) yrkandena 1–3, 2008/09:U280 (s) yrkande 1, 2009/10:U201 (s) yrkandena 1 och 2, 2009/10:U238 (kd) samt 2009/10:U331 (kd) yrkande 7 avstyrks.

I en motion framförs krav på att erkänna de militära attackerna 1988 mot kurder i Irak som folkmord. Gasattacken mot Halabja den 16 mars 1988 är ett exempel på det våld som Saddam Husseins regim utövade mot befolkningen. Sverige tillhörde de stater som fördömde attackerna. Utskottet understryker vikten av att misstankar om brott mot folkrätten (den humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna) utreds och att förövare ställs inför rätta. Internationella brottmålsdomstolen (International Criminal Court, ICC) etablerades 2002. ICC är oberoende av andra organisationer och är den första permanent inrättade internationella brottmålsdomstolen. Dess uppgift är att pröva åtal mot enskilda personer för de mest allvarliga internationella brotten. Domstolen har domsrätt över folkmord, brott mot

mänskligheten och krigsförbrytelser. Genom att motverka enskilda personers straffrihet för internationella brott främjar ICC genomdrivandet av och respekten för mänskliga rättigheters universalitet. Utskottet, som varmt förespråkade och nära följt inrättandet av domstolen, konstaterar att inrättandet av domstolen innebar ett viktigt steg framåt för den internationella rättskipningen. Domstolen möter de krav på den internationella rättsutvecklingen som den fortgående globaliseringen ställer. Sverige, som var mycket aktivt under förhandlingsprocessen, ratificerade som 36:e stat stadgan den 28 juni 2001.

Utskottet konstaterar att för att öka det lokala ägarskapet bör rättsprocesser i första hand äga rum i nationella domstolar. Ett sådant förfarande kan även bidra till försoningsprocesser. Sverige tillhör de stater som, i enlighet med Romstadgans principer för ICC, anser att internationella jurisdiktioner endast bör träda in i fall där det nationella rättssystemet saknar vilja eller förmåga att åtala misstänkta förövare.

Utskottet understryker sitt stöd för en utveckling i Irak emot ett system byggt på rättsstatens principer, med rättssäkerhet och fungerande nationella domstolar. Utskottet konstaterar att en rättegång har ägt rum i Irak med anledning av de militära attackerna mot kurder 1988. Som ett resultat av rättegången meddelades 2007 fällande dom gällande folkmord och brott mot mänskligheten. Så länge denna domstol kan meddela dödsstraff, vilket den gjort, samt underlåter att klargöra de frågetecken kring dess procedurregler som påtalats internationellt, har Sverige valt att inte stödja domstolens arbete direkt.

Utskottet konstaterar att ett framsteg i det internationella arbetet för att förhindra upprepning av händelser som den i Halabja utgörs av konventionen mot kemiska vapen. Konventionen antogs 1993, trädde i kraft 1997, och har i dag över 180 anslutna stater. Konventionen kodifierade och stärkte det folkrättsliga förbudet mot användning av kemiska vapen genom att införa ett totalt förbud mot utveckling, tillverkning och lagring av kemiska stridsmedel. Genom konventionen upprättades ett internationellt kontrollsystem för att försäkra att medlemsstaterna efterlever sina skyldigheter. Sverige, som ratificerade konventionen 1993, deltar i arbetet för att stärka den internationella regimen mot kemiska vapen.

Med detta övervägande anser utskottet att motion *2009/10:U205 (v) yrkande 3* är besvarad. Den avstyrks av utskottet.

Övriga yrkanden

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns motionsvis framförda förslag som är identiska eller i hög grad överensstämmande med yrkanden som utskottet behandlat tidigare under mandatperioden. Utskottet har vid en genomgång funnit att de yrkanden som redovisas i

bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen, varför de avstyrks. Mot denna bakgrund och utskottets tidigare överväganden avstyrker utskottet motionerna i bilaga 2.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Israel och de palestinska områdena, punkt 1 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U206 yrkandena 4 och 10, 2009/10:U203 yrkandena 1–3, 5, 7, 9 och 10 samt 2009/10:U337 yrkandena 2, 4 och 7 samt avslår motionerna 2008/09:U290, 2008/09:U293 yrkandena 1 och 2, 2008/09:U342 yrkande 2, 2009/10:U213, 2009/10:U224, 2009/10:U227, 2009/10:U287 och 2009/10:U340 yrkande 77.

Ställningstagande

Krigen 1948 och 1967 resulterade i två flyktingvågor då palestinier tvångsflyttades eller flydde. Antalet palestinska flyktingar uppgår nu till ca 5 miljoner människor runt om i världen. Huvuddelen bor i grannländerna, där de i många fall saknar de rättigheter och den medborgarskapsstatus som lokalbefolkningen har. Artikel 11 i FN:s generalförsamlings resolution 194 från 1948 fastställer att de flyktingar som önskar återvända till sina hem och bo i fredlig samvaro med sina grannar borde tillåtas att göra det så snart det är praktiskt möjligt, och kompensation borde utbetalas åt dem som väljer att inte återvända samt för förlorad eller förstörd egendom. Israel har dock inte följt resolution 194 och har hittills förvägrat de palestinska flyktingarna rätten att återvända. Ingen kompensation har heller utbetalats. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna understryker att Sverige i fortsatta förhandlingar bör driva att frågan om flyktingarnas rätt att återvända förs upp på dagordningen och att resolution 194 respekteras.

Isoleringen av människor och hindrandet av fri handel med och inom de palestinska områdena har lett till att människor på Västbanken och i Gaza är beroende av internationellt bistånd då deras rätt till arbete, mat och bostad kränks under rådande politiska förhållanden. Sedan hösten 2007 har Israel totalt spärrat av gränserna mot Gazaremsan, vilket inneburit att 1,5 miljoner människors rätt till rörelsefrihet har kränkts. Avspärningen

av Gaza ledde till isolering av dessa människor och motverkade respekten för och främjandet av sociala och ekonomiska rättigheter, såsom rätten till mat, sjukvård och arbete.

Europeiska unionen betonar återkommande vikten av att gränserna till Gaza öppnas. Israel visar dock inga tecken på att ta till sig EU:s kritik. EU:s associationsavtal med Israel innefattar förmånliga handelsavtal som ger den israeliska industrin stora ekonomiska fördelar. Om en fredlig utveckling ska vara möjlig i regionen måste även EU använda sig av alla till buds stående medel, inklusive ekonomiska sanktioner, för att förmå Israel att i sin roll som ockupationsmakt respektera folkrätten.

Den 16 juni 2008 beslutade EU:s utrikesministrar, på israeliskt initiativ, att inleda förhandlingar om att ytterligare utveckla relationerna med Israel inom ramen för EU:s associeringsråd med Israel. Sverige var ett av de länder som stödde beslutet. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser att det är orimligt att öppna för dessa förhandlingar samtidigt som Israel bryter mot redan ingångna avtal och överenskommelser. Vänsterpartiet motsatte sig i EU-nämnden att förhandlingarna skulle inledas. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser att Sverige inom EU ska verka för att de pågående förhandlingarna omgående avbryts.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser att Sverige bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område och i stället frysa alla samtal om uppgradering av Israels politiska och ekonomiska relationer tills konkreta resultat uppnåtts av Israel gällande respekten för de mänskliga rättigheterna. Så länge Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och upphör med byggandet av muren på Västbanken, bör inga förhandlingar om fördjupat samarbete på något område mellan EU och Israel genomföras.

Israels anfall mot Gaza kring årsskiftet 2008/09 innebar en humanitär katastrof där över 1 000 människor, huvudsakligen civila barn, kvinnor och män, dödades. Den humanitära situationen i Gaza är kritisk, och förnödenheter når inte fram. Vattnet utanför Gazaremsan kontrolleras av israeliska myndigheter, vilket omöjliggör fiske, handel och transport av läkemedel. Omfattande och grova brott mot folkrätten begicks under Israels anfallskrig mot Gazaremsan.

Goldstonekommissionen har avgett rekommendationer, såsom uppmaningen till parterna att själva inom ett halvår utreda och vid behov åtala misstänkta förövare. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser att det är av största vikt att Sverige verkar för att Goldstone rapporten verkligen överlämnas till åklagarna vid ICC då halvårsfristen löper ut – såvida parterna då inte har fullföljt sina skyldigheter.

Parterna i konflikten måste visa vilja att följa internationell humanitär rätt och i förekommande fall erkänna att man brutit mot den. Om en kultur av straffrihet vid folkrättsbrott tillåts etablera sig finns risk att de förbrytelser som begåtts mot civilbefolkningen återupprepas. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser att Sverige som enskilt land och som med-

lem i FN bör agera för att de skyldiga för krigsförbrytelser under Israels anfällskrig mot Gazaremsan ställs inför rätta. Sverige bör vidare stödja FN:s generalsekreterares initiativ till en internationell, oberoende utredning ledd av FN om brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna under ockupationen av och anfallet mot Gaza.

Sverige har under en längre tid bedrivit ett omfattande utvecklingssamarbete på Gazaremsan. Israels beskjutning under det militära anfallet kring årsskiftet 2008/09 drabbade bl.a. en rad svenskfinansierade biståndsprojekt. Den svenska regeringen har inte avkrävt Israel ekonomisk ersättning för denna förstörelse. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser dock att Sverige bör kräva ekonomisk ersättning från Israel för de svenskfinansierade biståndsprojekt på Gazaremsan, t.ex. av Sida finansierade sjukhus och skolor, som förstördes under Israel anfällskrig.

Förutom det mänskliga lidande i form av dödsfall och skador som Israels militära angrepp mot Gazaremsan resulterade i värderas de fysiska skadorna på infrastruktur och byggnader till åtskilliga miljarder kronor. Det beräknas kunna ta decennier innan Gaza återhämtar sig. Ansvarsfrågan gäller alltså även ekonomi och återuppbyggnaden av Gaza.

Efter Israels attacker tillkännagav många länder sin vilja att bistå Gazas befolkning. Även i Sverige visade sig bidragsviljan vara stor när insamlingar genomfördes efter krigsslutet. Den israeliska regeringen har dock inte tagit på sig något ansvar för den förstörelse och skada som angreppen orsakat, något som inte framstår som rimligt. Ansvarsfrågan för återuppbyggnaden av Gaza bör hållas aktuell. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna menar därför att Sverige inom ramen för EU och FN ska verka för att Israel hålls ekonomiskt ansvarigt för den omfattande förstörelsen under landets anfällskrig mot Gazaremsan.

Med hänsyn till den våldsanvändning som präglar situationen i Israel och de palestinska områdena skulle en strypt vapentillförsel vara ett effektivt verktyg för att sätta press på alla parter. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser att Sverige bör verka för att FN inför ett bindande vapenembargo mot Israel och Hamas som en följd av de överträdelser mot krigets lagar som har skett och sker i Gaza.

En färsk rapport från FN:s kvinnofond (Unifem) visar att mäns våld mot kvinnor i Gaza har ökat efter kriget. I mars 2009 genomförde organisationen ett stort antal intervjuer som syftade till att undersöka Gazabornas behov, känslor och livssituation efter vinterns krig. Mer än hälften av de 1 100 intervjuade kvinnorna och männen svarade då att mäns våld mot kvinnor och misshandel av barn hade ökat efter kriget. Den farligaste platsen för kvinnor och flickor att vistas på är i dag det egna hemmet, medan de flesta av de tillfrågade bedömer att det för män och pojkar är farligast att vistas utanför hemmet.

Det viktigaste resultatet av Unifems undersökning är att rapporten så tydligt visar att säkerhetshoten för män och kvinnor ser så olika ut, något som tenderar att glömmas bort i arbetet för fred och säkerhet för civilbe-

folkningen. Hälften av de tillfrågade är missnöjda med det stöd de har fått utifrån efter kriget. Kvinnors säkerhet måste tydligare uppmärksammas och prioriteras av omvärlden och biståndsorganisationer. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna understryker att Sverige inom ramen för sitt utvecklingssamarbete på de palestinska områdena bör stärka stödet till arbetet mot mäns våld mot kvinnor.

Såväl Israels utrikesminister som den vice utrikesministern har begärt att den svenska regeringen ska fördöma en artikel i Aftonbladet som berörde misstankar om israelisk organhandel. Den svenska regeringen valde, med hänvisning till yttrandefriheten, att inte hörsamma denna begäran. Sveriges ambassadör i Tel Aviv framförde dock, på ambassadens webbsida, kritik mot Aftonbladet för att man publicerat artikeln. UD tog avstånd från detta initiativ, men regeringen har inte gett några besked om ambassadörens framtid. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser att ambassadörens uppträdande var olämpligt.

2. Iran, punkt 2 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:U207 yrkandena 2–4 och avslår motion 2009/10:U340 yrkande 79.

Ställningstagande

Det omdiskuterade presidentvalet i Iran i juni 2009 följdes av omfattande fredliga demonstrationer, som pågick under lång tid trots hårda ingripanden av säkerhetstjänst och milis. I efterförloppet har demonstranter och oppositionella ställts inför rätta i ett ifrågasatt rättssystem. Ofta saknar de anklagade försvaradvokater, och domarna anses företräda regimens intressen. Amnesty International har rapporterat om tortyr och våldtäkter i de iranska fängelserna. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser att Sverige, både som enskilt land och som medlem av EU och FN, bör kräva att alla politiska fångar frigges samt att FN:s rapportör för tortyr och utomrättsliga avrättningar ges tillträde till Irans fängelser.

Irans etniska minoriteter, såsom kurder, azerier, araber och balucher, utsätts för en omfattande diskriminering, och deras möjligheter att uttrycka sitt språk, sin kultur och sin identitet är begränsade. Krav från de etniska minoriteterna på respekt för deras rättigheter möts med omfattande förföljelser, fängslanden och dödsstraff.

Religionsfriheten är ytterst begränsad i Iran. Sunnimuslimer, bahaier och andra religiösa minoriteter möter stort motstånd från regimen i sina försök att uttrycka sin tro. Rapporterna är många om hur t.ex. sunnimuslimska religiösa ledare fängslats och avrättats under de senaste åren. Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas uppfattning är att Sverige, både som enskilt land och som medlem av EU och FN, ska uppmärksamma de grova och omfattande kränkningarna av de etniska och religiösa minoriteternas rättigheter i Iran.

Fackliga rättigheter är universellt erkända mänskliga rättigheter i arbetslivet. Trots det är det inte tillåtet att organisera sig i eller starta fria och oberoende fackföreningar i Iran, och någon strejkrätt existerar inte. LO/TCO:s biståndsnämnd har rapporterat om omfattande gripanden då arbetare hävdar rätten att organisera sig och delta i legitima fackliga aktiviteter och möten. Spöstraff och dödsdomar har förekommit med anledning av facklig aktivitet. I dag är drygt 90 svenska företag verksamma i Iran, bl.a. ABB, Tetra Pak och Alfa Laval. Det är avgörande att även det svenska näringslivet agerar i enlighet med målsättningarna om en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive de fackliga rättigheterna. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna menar att den svenska regeringen bör inleda en dialog om detta med de svenska företag som är verksamma i Iran.

3. Kurderna, punkt 5 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:U205 yrkandena 2 och 6.

Ställningstagande

Dagens gränser i den region där kurderna har sitt ursprung har delat upp kurderna i fyra olika länder och inneburit att gamla kontaktvägar brutits och kurderna skilts från varandra. En del i arbetet med att stärka respekten för kurdernas mänskliga rättigheter är därför att möjliggöra ökad kontakt och ökat utbyte mellan kurder inom Kurdistan. Sverige har nära kontakter med Syrien, Turkiet, Iran och Irak. Vi har ambassader i samtliga fyra länder och bedriver utvecklingssamarbete med både Turkiet och Irak. Stora grupper av invandrade kurder lever dessutom i Sverige. Det ger Sverige en möjlighet att spela en positiv roll i arbetet för kurdernas rättigheter i hela regionen. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser att reger-

ingen bör ta fram en samlad svensk strategi för kurdernas rättigheter i samarbete med kurdiska organisationer i Sverige och återkomma till riksdagen.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna vill uppmärksamma det omfattande förtryck och de försök med både assimilering och fördrivning som kurderna har utsatts för i Syrien. Syriens övergrepp mot landets kurder, som är väldokumenterade av bl.a. Human Rights Watch och Amnesty International, har i stort bemötts med tystnad från världssamfundet. I oktober 2004 beslutade EU att inleda en dialog med Syrien om ett framtida associeringsavtal, i vilket bl.a. frihandel, politisk dialog och mänskliga rättigheter skulle inkluderas. Denna process ger Sverige och EU goda möjligheter att uppmärksamma den allvarliga situationen för landets kurder. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna menar att Sverige, som enskilt land och som medlem i EU och inom ramen för EU:s förhandlingar om ett associeringsavtal med Syrien, bör kräva att Syrien respekterar de mänskliga rättigheterna för landets kurder.

4. Västsahara, punkt 6 (s, v, mp)

av Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Olle Thorell (s), Ameer Sachet (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U265 yrkande 3, 2008/09:U268, 2008/09:U349 yrkande 80, 2009/10:U204 yrkande 4, 2009/10:U248 yrkandena 1 och 3, 2009/10:U340 yrkande 73 och 2009/10:U349 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi är många i Sverige som sedan länge stött kampen för ett fritt och självständigt Västsahara. Polisario har valt att föra en fredlig kamp och behöver fortsatt omvärldens stöd. Vi önskar demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna för Västsaharas folk. Första steget på den vägen måste vara att Marockos orättfärdiga ockupation av Västsahara upphör.

Västsahara är Afrikas sista koloni. Vi stöder arbetet för ett fritt och självständigt Västsahara. Vi vill att ockupationen upphör, att folkomröstningen genomförs liksom förhandlingar mellan parterna, att muren på ockuperat område rivs och att de marockanska kränkningarna av mänskliga rättigheter i Västsahara får ett slut. Sverige måste utöka sina relationer med Västsahara samt erkänna Västsaharas självständighet och verka för detta inom EU.

5. Folkmord – kristna i det osmanska riket 1915, punkt 8 (s, v, mp)

av Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Olle Thorell (s), Ameer Sachet (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U332 yrkandena 1–3 och avslår motionerna 2008/09:U280 yrkande 1, 2009/10:U201 yrkandena 1 och 2, 2009/10:U238 och 2009/10:U331 yrkande 7.

Ställningstagande

De fruktansvärda händelserna 1915 i det dåvarande Osmanska riket uppmärksammades tidigt av det internationella samfundet. År 1915 fördömde de allierade brotten mot armenierna som ett ”brott mot humaniteten och mänskligheten”, något som senare bidrog till utvecklingen av brottsbegreppet ”brott mot mänskligheten”, som användes efter andra världskriget.

Mot bakgrund av de fakta som finns anser vi att dessa händelser 1915 otvivelaktigt skulle betraktas som folkmord enligt 1948 års konvention om den hade varit i kraft vid den aktuella tidpunkten.

Den förföljelse och de massakrer som skedde kring 1915 har återverkningar för människor än i dag. Forskning och en fri, öppen diskussion om det som skedde är viktiga medel för att kunna få till stånd en försoningsprocess. Det är därför politikernas ansvar att erkänna det historiska faktum som folkmordet är. Sverige bör agera med kraft inom EU och FN för att få till stånd ett internationellt erkännande av detta folkmord.

Ett erkännande är oerhört viktigt för att få en upprättelse för armeniers, assyriers/syrianers, kaldéers, pontiers m.fl. situation och identitet samt för att skapa en förbättrad grund för en framtida dialog.

Till skillnad från folkmord som skett i modern tid såsom de i Rwanda, Darfur och Srebrenica, finns dock vissa svårigheter när det gäller att klarlägga skeenden och avgöra skuldfrågor för händelserna 1915. Längre var arkiven stängda för forskare och en offentlig diskussion inte möjlig. I dag har vi sett att viktiga steg tagits när det gäller både forskares tillgång till arkiv och relationerna mellan Turkiet och Armenien.

Folkmord är ett brott mot folkrätten som medför vittgående ansvar, och det är väsentligt att denna fråga i dag kan hanteras på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar utveckling av relationerna mellan människor och folkgrupper som har koppling till det historiska folkmordet. Ett erkännande i modern tid av ett historiskt folkmord måste därför prövas omsorgsfullt.

Vi anser att riksdagen borde tillkännage för regeringen som sin mening att Sverige ska erkänna folkmordet 1915.

6. Folkmord – kurder i Irak 1988, punkt 9 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:U205 yrkande 3.

Ställningstagande

Den södra delen av Kurdistan annekterades officiellt 1925 av Irak. Baathpartiet, som tillträdde makten 1968, förespråkade panarabism, vilket ledde till systematisk assimilation, arabifiering och etnisk rensning riktad mot den kurdiska befolkningen. Det kanske värsta exemplet på övergrepp mot kurderna i irakiska Kurdistan var den s.k. Anfalkampanjen 1988. Det exakta antalet offer är inte känt, men det rör sig enligt de flesta bedömare om närmare 200 000 döda. Den mest uppmärksammade attacken under Anfalkampanjen var gasattacken mot Halabja den 16 mars 1988, som krävde drygt 6 000 dödsoffer. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna menar att den 16 mars ska göras till den internationella dagen mot massförstörelsevapen. Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anser vidare att Anfalkampanjen uppfyller kriterierna för ett folkmord och tycker därför att Sverige ska erkänna denna som ett folkmord på det kurdiska folket.

Särskilda yttranden

1. Folkmord – kristna i det osmanska riket 1915, punkt 8 (fp, kd)

Holger Gustafsson (kd), Rosita Runegrund (kd) och Erik Ullenhag (fp) anför:

Frågan om att i Sveriges riksdag erkänna övergreppen på kristna i det osmanska riket (dagens Turkiet) 1915 som ett folkmord är komplex.

Sverige har av tradition och under bred partipolitisk enighet ansett att man inte genom riksdagsbeslut ska fastställa vad som är att betrakta som folkmord utan låta den frågan avgöras genom en folkrättslig process i internationell domstol. Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna har under denna mandatperiod gjort en överenskommelse om att vidmakthålla den linjen. Vi ingår därför i den majoritet som i betänkandet gör bedömningen att det inte ankommer på riksdagen, som ett representativt organ, att göra folkrättsliga ställningstaganden om att officiellt erkänna övergreppen 1915 som ett folkmord. Samtidigt är vår uppfattning att de påtvingade förflyttningar av och massakrer mot armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och greker som ägde rum 1915 och tiden därefter är att betrakta som ett folkmord. Om folkmordskonventionen, vilken antogs 1948 vid FN:s generalförsamlings möte i Paris, varit i kraft redan vid tiden för övergreppen är det rimligt att förutsätta att dessa kommit att bedömas som folkmord.

Vi vill framhålla att ledande forskare inom historia och internationell rätt slagit fast att övergreppen 1915 utgör ett folkmord. Vi noterar samtidigt att det på olika håll i Europa och världen har gjorts markeringar som till sin innebörd erkänner att övergreppen är att betrakta som folkmord. I ett underlagsmaterial från den svenska myndigheten Forum för levande historia redovisas att ett tjugotal länder har valt att beskriva övergreppen 1915 som folkmord. Vidare redovisas att representanhusets utrikesutskott i USA 2007 antagit en resolution som fastslog att ”folk mord” är den rätta benämningen.

Det kan noteras att Folkpartiet liberalerna på sitt landsmöte 2005 antog ett beslut med innebörden att Sverige och Europeiska unionen ska utöva påtryckningar på Turkiet att erkänna folk mordet på kristna 1915. Likaledes kan noteras att Kristdemokraterna tidigare uttalat sig i samma riktning och har en pågående politisk process för ett erkännande av folk mordet 1915.

Men eftersom vi har en överenskommelse under mandatperioden inom utskottets majoritet att riksdagen inte ska avgöra frågor om folk mord står vi bakom den överenskommelsen.

Mot bakgrund av de ovan redovisade ställningstagandena, i våra respektive partier, kan bedömningen av eventuella framtida motioner med likartad innebörd om riksdagens roll och ställningstagande komma att bli en annan.

2. **Folkmord – kristna i det osmanska riket 1915, punkt 8 (c)**

Kerstin Lundgren (c) anför:

Frågan om att i Sveriges riksdag erkänna övergreppen på kristna i det osmanska riket (dagens Turkiet) 1915 som ett folkmord är komplex.

Sverige har av tradition och under bred partipolitisk enighet ansett att man inte genom riksdagsbeslut ska fastställa vad som är att betrakta som folkmord utan låta den frågan avgöras genom en folkrättslig process i internationell domstol. Centerpartiet har, i likhet med Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Moderata samlingspartiet, under denna mandatperiod gjort en överenskommelse om att vidmakthålla den linjen. Jag ingår därför i den majoritet som i betänkandet gör bedömningen att det inte ankommer på riksdagen, som ett representativt organ, att göra folkrättsliga ställningstaganden om att officiellt erkänna övergreppen 1915 som ett folkmord. Detta ställningstagande kan därmed inte heller tolkas som ett förnekande av att detsamma.

Såsom utskottet konstaterar har viktiga steg tagits på senare tid och då inte minst den överenskommelse som träffades mellan Turkiet och Armenien. Det finns skäl att understryka vikten av att de båda protokollen ratificeras i båda länderna och träder i kraft.

Utskottets ställningstagande utesluter inte att bedömningen vid en framtida prövning kan komma att bli en annan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:U206 av Hans Linde m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige med kraft bör verka inom EU, FN och Annapolisprocessen för att Hamas ges tillträde till fortsatta fredsförhandlingar under samma förutsättningar som al-Fatah.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör agera för att förhindra att nya israeliska bosättningar tillkommer på palestinsk mark och för att befintliga bosättningar omgäende avvecklas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör agera för att förhindra att bygget av muren fortgår samt att mur som redan har byggts på ockuperad mark rivs.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i fortsatta förhandlingar bör driva att frågan om flyktingarnas rätt att återvända förs upp på dagordningen och att resolution 194 ska respekteras.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige som enskild stat, inom ramen för FN och EU, ska kräva att Gazaremsans luft-, sjö- och landvägar öppnas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör respektera det palestinska valet och upprätta förbindelser med såväl al-Fatah som med Hamas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör medverka till dialog och försoning mellan al-Fatah och Hamas.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör arbeta för att EU:s politiska och ekonomiska bojkott av den palestinska staten och dess företrädare helt upphör.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s handelsavtal med Israel rivs upp.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att de pågående förhandlingarna med Israel om fördjupade och utvecklade relationer omgäende avbryts.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU kraftfullt ska verka för att EU:s budgetbistånd till det palestinska folket snarast återupptas och utformas så att det kommer hela den palestinska befolkningen till del och inte gynnar någon av parterna i den inompalestinska konflikten.

2008/09:U222 av Thomas Strand (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetet för fred, försoning och demokrati i Irak.

2008/09:U227 av Bodil Ceballos m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i EU ska verka för att villkora det fördjupade partnerskapsavtalet med krav på Marocko att respektera domstolens utslag, FN-planen och de mänskliga rättigheterna.

2008/09:U244 av Anita Brodén (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges roll i att verka för att Genèvekonventionen efterlevs i Irak.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till ett dialogmöte mellan ledare för kristna och muslimska samfund i syfte att finna konstruktiva vägar till återuppbyggande av det civila irakiska samhället.

2008/09:U265 av Agneta Berliner m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU-kretsen ska verka för en folkomröstning om Västsaharas självständighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska erbjuda sig att vara värd för vidare förhandlingar för att få till stånd en västsaharisk folkomröstning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU-kretsen ska driva frågan om ett erkännande av Sahariska arabiska demokratiska republiken (SADR) av alla EU:s medlemsländer om en sådan bildas efter en västsaharisk folkomröstning.

2008/09:U268 av Johan Linander och Annie Johansson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska erkänna Västsahara (SADR – Sahariska arabiska demokratiska republiken) som självständig stat.

2008/09:U270 av Magdalena Streijffert (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska driva på för att antagna resolutioner följs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att mänskliga rättigheter bör följas i Västsahara.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det humanitära stödet till flyktinglägren i Västsahara.

2008/09:U273 av Magdalena Streijffert (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den israeliska ockupationen, bosättningspolitiken, byggandet av muren och övergreppen på ockuperat område.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att humanitär hjälp ska nå Gazaremsan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att driva på för att en dialog ska föras mellan både Fatah och Hamas och Palestina och Israel.

2008/09:U276 av Agneta Berliner m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka i EU-kretsen för att Europeiska unionen inte ingår nya avtal eller något fördjupat partnerskapsavtal med Marocko så länge landet ockuperar Västsahara.

2008/09:U280 av Nikos Papadopoulos (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska erkänna folkmordet på pontiska greker och andra kristna minoriteter i Mindre Asien.

2008/09:U290 av Agneta Berliner och Camilla Lindberg (båda fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla och fördjupa de bilaterala relationerna mellan Sverige och Israel.

2008/09:U293 av Cecilia Wikström i Uppsala (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja handelsrelationerna mellan Sverige och Israel genom att ge Exportrådet i uppdrag att öppna ett kontor i Tel Aviv.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja handelssamarbetet mellan Israel och grannländerna.

2008/09:U300 av Fredrik Malm (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en politik för frihet och demokrati i Iran.

2008/09:U318 av Désirée Pethrus Engström och Anita Brodén (kd, fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att undanröja de hinder som försvårar för människor från de palestinska områdena att idka handel.

2008/09:U319 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att en konstitutionell administrativ enhet för irakiska minoriteter skapas på Nineveslätten.

2008/09:U332 av Hans Linde m.fl. (v, mp, kd, s, fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska erkänna folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka inom EU och FN för ett internationellt erkännande av folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att Turkiet erkänner folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker.

2008/09:U336 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella sammanhang aktivt bör verka för att palestinska flyktingar som är bosatta i arabländer ska få möjlighet att erhålla medborgarskap i dessa länder.

2008/09:U338 av Mats G Nilsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sanktioner mot Iran.

2008/09:U342 av Peter Hultqvist m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att upprätthålla den internationella folk rättens principer som grund för ställningstaganden i Israel–Palestina-konflikten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att verka för en lösning av Israel–Palestina-konflikten som är förankrad i sin bredd och legitimitet i såväl det israeliska parlamentet, Knesset, som den palestinska lagstiftande församlingen (PLC).

2008/09:U349 av Urban Ahlin m.fl. (s):

80. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Västsahara.
83. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om demokrati och mänskliga rättigheter i Mellanöstern.
84. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Israel och Palestina.
85. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Irak.
86. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Egypten.
87. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Iran.
88. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Libanon.
89. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Syrien.
90. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om dialogfrämjande i Mellanösternavsnittet.

2008/09:U352 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en grundlig undersökning av palestinska läromedel.

2008/09:U357 av Ulf Holm m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige fortsatt bör hävda att en lösning på Palestina–Israel-konflikten måste bygga på relevanta FN-resolutor.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges policy bör vara att samtliga FN-resolutioner med relevans för Palestina–Israel-konflikten bör genomföras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör väcka frågan om Israel kan anses leva upp till människorättsklausulen i associeringsavtal och om så inte är fallet ta initiativ till suspendering av detta avtal i enlighet med tidigare rekommendationer från Europaparlamentet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att den överenskommelse som slutits mellan EU och Israel om att varor från olagliga bosättningar ska märkas på ett tydligt sätt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella sammanhang bör ta initiativ till konkreta påtryckningar och stegvisa sanktioner mot Israel på grund av murbygget på ockuperat territorium, i enlighet med Haagdomstolens beslut, och att Sverige inom EU bör verka för att EU ställer sig bakom krav på konkreta åtgärder för att förmå Israel att följa Haagdomstolens beslut.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella forum bör ta upp frågan om att tillgodose palestiniernas vädjan om internationella fredstrupper till skydd för den palestinska civilbefolkningen mot israeliska övergrepp.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör fördöma allt våld mot oskyldiga civila med samma kraft oberoende av om det handlar om israeliska dödsskjutningar eller palestinska självmordsbombare.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:U201 av Nikos Papadopoulos (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska erkänna folkmordet på pontiska greker och andra kristna minoriteter i Mindre Asien.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU och FN bör verka för ett internationellt erkännande av folkmordet på pontiska greker och andra kristna minoriteter i Mindre Asien samt att de statliga arkiven ska öppnas för omvärlden.

2009/10:U203 av Hans Linde m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land, som medlem i FN, bör agera för att de skyldiga för krigsförbrytelser under Israels anfällskrig mot Gazaremsan ställs inför rätta.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom ramen för EU och FN ska verka för att Israel hålls ekonomiskt ansvarigt för den omfattande förstörelsen under landets anfällskrig mot Gazaremsan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska kräva ekonomisk ersättning från Israel för svenskfinansierade biståndsprojekt på Gazaremsan som förstördes under Israels anfällskrig.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör återuppta kontakterna med Hamas och verka inom EU och FN för att Hamas inkluderas i fortsatta förhandlingar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område så länge som Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och upphör med byggandet av muren på Västbanken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom FN ska verka för ett vapenembargo mot Israel och Hamas som en följd av de överträdelser mot krigets lagar som har skett och sker i Gaza.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom ramen för sitt utvecklings-samarbete på de palestinska områdena bör stärka stödet till arbetet med mäns våld mot kvinnor.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen med omedelbar verkan kallar hem Sveriges ambassadör från Tel Aviv.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att utbyggnaden av bosättningarna upphör och att en avveckling av de redan existerande bosättningarna inleds.

2009/10:U204 av Hans Linde m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska erkänna Sahariska arabiska demokratiska republiken (SADR).

2009/10:U205 av Hans Linde m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige, både som enskilt land och som medlem i EU och inom ramen för EU:s förhandlingar om ett associeringsavtal med Syrien, bör kräva att Syrien respekterar de mänskliga rättigheterna för landets kurder.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska erkänna Anfalkampanjen som ett folkmord på det kurdiska folket.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige, både som enskilt land och som medlem i FN och EU, bör uppmärksamma de omfattande och grova brotten mot kurdernas rättigheter i Iran.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en samlad svensk strategi för hur kurdernas rättigheter ska stärkas.

2009/10:U207 av Hans Linde m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige både som enskild stat och som medlem i EU och FN konsekvent ska uppmärksamma de grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Iran.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige både som enskilt land och som medlem av EU och FN ska kräva att alla politiska fångar friges samt att FN:s rapportör för tortyr och utomrättsliga avrättningar ges tillträde till Irans fängelser.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige både som enskilt land och som medlem av EU och FN ska uppmärksamma de grova och omfattande kränkningarna av de etniska och religiösa minoriteternas rättigheter i Iran.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör inleda en dialog med de svenska företag som är verksamma i Iran om de mänskliga rättigheterna, inklusive de fackliga rättigheterna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige både som enskild stat och som medlem i EU och FN i alla sina kontakter med Iran ska uppmärksamma kvinnornas situation i landet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige både som enskild stat och som medlem i EU och FN i alla sina kontakter med Iran ska uppmärksamma hbt-personers situation i landet.

2009/10:U213 av Björn Lind (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bidrag till fredsprocessen i Mellanöstern.

2009/10:U216 av Yilmaz Kerimo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklade kontakter med Turkiet.

2009/10:U217 av Yilmaz Kerimo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till en kommission med syftet att de kristna assyrierna, syrianerna och kaldéerna ska erbjudas en frizon under FN:s överinseende.

2009/10:U224 av Thomas Strand (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett minnesmärke över greve Folke Bernadotte i Jerusalem.

2009/10:U225 av Thomas Strand (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att regeringen aktivt verkar för att EU avbryter sin isolering och bojkott av Hamas samt verkar för att alla relevanta parter involveras i fredsdialogen.

2009/10:U226 av Thomas Strand (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av arbetet för fred, försoning och demokrati i Irak.

2009/10:U227 av Thomas Strand (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att den svenska regeringen i EU uppmärksammar avtalet mellan staten Israel och den judiska nationalfonden och verkar för att EU uppmanar Israels regering att omförhandla avtalet med den judiska nationalfonden.

2009/10:U238 av Lennart Sacrédeus och Mikael Oscarsson (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige erkänner seyfo som ett folkmord på armenier och assyrier/syrianer.

2009/10:U248 av Birgitta Eriksson och Anneli Särnblad (båda s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att erkänna den Sahariska Arabiska Demokratiska Republiken Västsahara.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Marocko bör lämna Västsaharas territorium.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör sätta press på Marocko att lämna Västsahara och erkänna Västsaharas lagliga regering.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att bryta Marockos särskilda förbindelser med EU om ockupationen inte upphör.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige genom EU bör säkerställa västsahariernas fördelar av fiskeavtalet.

2009/10:U260 av Carina Ohlsson och Monica Green (båda s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör vara drivande inom EU och FN för att ge det västsahariska folket självbestämmande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den humanitära situationen i flyktinglägren måste förbättras genom ökade anslag till World Food-program och UNHCR.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att FN i samarbete med västsaharierna bör bestämma vilka som ska ha rösträtt i den planerade folkomröstningen om Västsaharas framtid.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör stödja Västsahara genom att överväga att inrätta ett utbytesprogram för ungdomar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att journalister och internationella observatörer snarast möjligt släpps in i Västsahara.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Marockos kränkningar av de mänskliga rättigheterna i de ockuperade delarna av Västsahara bör uppmärksammas och bekämpas.

2009/10:U262 av Holger Gustafsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om religionens betydelse för internationell kommunikation och dialog över religions- och kulturgränser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av diplomatisk utbildning med inriktning på att bättra förstå religioners betydelse i internationella relationer.

2009/10:U282 av Annelie Enochson (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör hålla en regelbunden dialog med trosbaserade rörelser.

2009/10:U283 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella sammanhang aktivt bör verka för att palestinska flyktingar som är bosatta i arabländer ska få möjlighet att erhålla medborgarskap i dessa länder.

2009/10:U287 av Thomas Strand m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att uppgradera The Palestinian General Delegations (PLO) diplomatiska status.

2009/10:U288 av Thomas Strand m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att verka för att produkter tillverkade av israeliska bosättare på ockuperat område ska ursprungsmärkas.

2009/10:U295 av Anita Brodén (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges roll att verka för att Genèvekonventionen efterlevs i Irak.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de kristnas situation i Irak.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ta hänsyn till den rådande situationen för kristna minoriteter i Irak när asylärenden behandlas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till ett dialogmöte mellan ledare för kristna och muslimska samfund i syfte att förhindra religiös förföljelse samt finna konstruktiva vägar till återuppbyggande av det civila irakiska samhället.

2009/10:U316 av Désirée Pethrus Engström och Anita Brodén (kd, fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att undanröja de hinder som försvårar för människor från de palestinska områdena att idka handel.

2009/10:U323 av Anita Brodén och Désirée Pethrus Engström (fp, kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fängslade barn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige på lämpligt sätt bör agera så att FN:s barnkonvention följs och att barns särskilt utsatta situation beaktas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de brott mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt som ständigt pågår på ockuperat palestinskt område.

2009/10:U325 av Yilmaz Kerimo m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka internationellt för frågan om stöd till bevarandet av assyrier/syrianers kulturarv i Turkiet.

2009/10:U331 av Annelie Enochson (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i internationella sammanhang verka för att skapa en frizon i Irak för den kristna minoriteten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att assyrier/kaldéer/syrianers och armeniers kulturarv, som också är kristenhetens kulturarv, bevaras i länder som Turkiet och Irak.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för att lyfta frågan om bevarandet av assyrier/kaldéer/syrianers och armeniers kulturarv till FN:s organ Unesco.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Riksarkivet får i uppdrag att sammanställa svenskt arkivmaterial rörande folkmordet Seyfo på de assyriska/kaldéiska/syrianska och armeniska folkgrupperna.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska erkänna folkmordet på armenier och assyrier/kaldéer/syrianer i Turkiet som skedde under åren 1914–1922.

2009/10:U337 av Max Andersson m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i sin utrikespolitik i ord och handling bör stå upp för internationell solidaritet i fråga om respekten för samt skyddandet och främjandet av de universella mänskliga rättigheterna och friheterna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja och stödja initiativ till en internationell utredning ledd av FN om brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna under ockupationen av och anfallet mot Gaza.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Israel, genom sin ratificering av barnkonventionen i internationell rätt, ska respektera, skydda och främja barns rättigheter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör kräva ersättning av israeliska myndigheter för de genom Sida finansierade skolor och sjukhus som bombats av israelisk militär i Gaza.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU fryser alla samtal om uppgradering av Israels politiska och ekonomiska relationer tills konkreta resultat uppnåtts av Israel gällande respekten för de mänskliga rättigheterna.

2009/10:U340 av Urban Ahlin m.fl. (s):

73. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.10 Västsahara.
76. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 11.1 Demokrati och mänskliga rättigheter i Mellanöstern.
77. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 11.2 Israel och Palestina.
78. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 11.3 Irak.
79. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 11.4 Iran.
80. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 11.5 Dialogfrämjande.

2009/10:U346 av Annelie Enochson m.fl. (kd, fp, m, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att Iran ska leva upp till sina internationella förpliktelser och utveckla atomenergi endast för fredliga syften.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att säkerställa mänskliga rättigheter för Irans kvinnor, nationella minoriteter, politiskt oppositionella, trosbaserade rörelser och enskilda troende.

2009/10:U349 av Bodil Ceballos och Ulf Holm (båda mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Marockos illegitima ockupation ska fördömas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör inta en självständig roll i Väst-saharafrågan och inte anpassa sig till EU:s lojalitet mot Frankrike och Spanien.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ge aktiv hjälp till flyktingar i flyktingläger att återvända.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör agera för att Marocko inte ska erhålla bistånd från EU så länge ockupationen av Västsahara fortgår.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör erkänna Västsahara som nation.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stoppa införseln av varor från det av Marocko ockuperade Västsahara.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i FN bör verka för att en folkomröstning ska genomföras för att bilda utgångspunkt för en stabil statsbildning i Västsahara.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Marocko bör uppmanas att upphöra med tortyr och diskriminering av saharier.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för att den illegitima muren genom Västsahara rivs.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 10

Motion	Motionärer	Yrkanden
10. Övriga yrkanden		
2008/09:U206	Hans Linde m.fl. (v)	1–3, 5–9 och 11
2008/09:U222	Thomas Strand (s)	
2008/09:U227	Bodil Ceballos m.fl. (mp)	
2008/09:U244	Anita Brodén (fp)	1 och 2
2008/09:U265	Agneta Berliner m.fl. (fp)	1 och 2
2008/09:U270	Magdalena Streijffert (s)	1–3
2008/09:U273	Magdalena Streijffert (s)	1–3
2008/09:U276	Agneta Berliner m.fl. (fp)	
2008/09:U300	Fredrik Malm (fp)	
2008/09:U318	Désirée Pethrus Engström och Anita Brodén (kd, fp)	
2008/09:U336	Annelie Enochson (kd)	1
2008/09:U338	Mats G Nilsson (m)	
2008/09:U342	Peter Hultqvist m.fl. (s)	1
2008/09:U349	Urban Ahlin m.fl. (s)	83, 84 och 86–90
2008/09:U352	Mikael Oscarsson (kd)	
2008/09:U357	Ulf Holm m.fl. (mp)	1–7
2009/10:U203	Hans Linde m.fl. (v)	4 och 11
2009/10:U205	Hans Linde m.fl. (v)	5
2009/10:U207	Hans Linde m.fl. (v)	1, 5 och 6
2009/10:U225	Thomas Strand (s)	
2009/10:U226	Thomas Strand (s)	
2009/10:U248	Birgitta Eriksson och Anneli Särnblad (båda s)	2, 4 och 5
2009/10:U260	Carina Ohlsson och Monica Green (båda s)	1–6
2009/10:U283	Annelie Enochson (kd)	1
2009/10:U288	Thomas Strand m.fl. (s)	
2009/10:U295	Anita Brodén (fp)	1, 2 och 4
2009/10:U316	Désirée Pethrus Engström och Anita Brodén (kd, fp)	
2009/10:U323	Anita Brodén och Désirée Pethrus Engström (fp, kd)	1–3
2009/10:U325	Yilmaz Kerimo m.fl. (s)	
2009/10:U331	Annelie Enochson (kd)	3–6
2009/10:U337	Max Andersson m.fl. (mp)	1 och 3
2009/10:U340	Urban Ahlin m.fl. (s)	76 och 80
2009/10:U346	Annelie Enochson m.fl. (kd, fp, m, c)	1 och 2
2009/10:U349	Bodil Ceballos och Ulf Holm (båda mp)	1–4 och 6–9